GLOBAL DIALOGUE

10.3

3 numere pe an în mai multe limbi

Despre sociologie cu Robert Kuttner — **Johanna Grubner**

Climă și schimbarea — **Md. Rezwan Siddiqui, Markus Wissen, Vishwas Satgar, Joan Fitzgerald**

COVID-19: Criză și pandemie — **Mahmudul Hasan Laskar, Attila Melegh, Iliana Olivié și Manuel Gracia, Brigitte Aulenbacher, Petra Ezzeddine, Dóra Gábriel, Michael Leiblfinger, Kinga Milankovics, și Veronika Prieler, Dev Nath Pathak, Michele Grigolo și Craig Lundy**

Perspective teoretice — **Syed Farid Alatas**

In memoriam: Yogendra Singh — **Mir Suheel Rasool**

Reimaginarea societății — **S.A. Hamed Hosseini, Barry Gills, Scott Timcke, Shelene Gomes**

Sociologia din Sri Lanka — **Siri Hettige, Subhangi M.K. Herath, Kalinga Tudor Silva, Farzana Haniffa, Premakumara de Silva**

Secțiune deschisă

> Problema deșeurilor plastice din China

MAGAZINE

VOLUMUL 10 / NUMĂRUL 3 / DECEMBRIE 2020

https://globaldialogue.isa-sociology.org/

GD

International Sociological Association

> Editorial

Secțiunea „Despre sociologie” prezintă un interviu cu unul dintre cei mai renumiți jurnaliști, Robert Kuttner, care a parcurs pentru azi lucrarea lui Karl Polanyi. Pornind de la situația politică și economică de la începutul secolului al XX-lea, interviul discută tendințele actuale ale globalizării, necesitatea unor economii naționale puternice pentru a putea consolida luarea deciziilor democratice, precum și problemele incluziunii și ale excluziunii în perioadele de creștere a migrației internaționalen.

Prima secțiune atacă una dintre problemele presante ale acestor vremuri: schimbările climatice. Pe de o parte, articolele aduc în discuție efectele sociale ale schimbărilor climatice care nu sunt ușor asociate problemelor ecologice, precum problemele democrației și cele ale migrației. Pe de altă parte, contribuțiile prezentate în această secțiune schițează posibile alternative la distrugerea continuă a mediului prin capitalism.

Pe măsură ce scriem, pandemia de coronavirus și efectele sale continuă să domine asupra unei mari părți a lumii, chiar dacă o face în continuare în moduri diferite. Tocmai din acest motiv, în vederea colectării unor analize din întreaga lume, am inclus încă o dată o secțiune despre COVID-19. Cu o serie de contribuții din India și Europa pe tematici care variază de la îngrijire, acte de caritate, migrație și până la posibilitatea unei sociologii publice în timpul carantinei, această secțiune specială oferă o privire asupra discuțiilor actuale din domeniul nostru.

Criza de COVID-19 este, de asemenea, și punctul de plecare pentru reflecția lui Syed Farid Alatas asupra rolului și impactului gândirii și teoriei sociologice în societatea largă.

Acest număr aduce un omagiu lui Yogendra Singh, un pionier al sociologiei indiene care a decedat anul acesta. Cercetările sale despre modernizare și tradiție în India post-colonială au fost inovatoare în domeniu.

Trei contribuții urmăresc reimaginarea societății reflectând asupra evoluțiilor actuale, precum și asupra semnificației sociologiei. S.A. Hamed Hosseini și Barry Gills adoptă o perspectivă transformativă, în timp ce Shelene Gomes și Scott Timcke discută despre cum să abordăm societatea dintr-o perspectivă sociologică.

Perspectiva noastră regională din acest număr evidențiază cercetările sociologice din Sri Lanka. Coordonată de Siri Hettige, această secțiune prezintă disciplina vibrantă din țară, pe probleme care variază de la examinarea conflictelor violente din Sri Lanka și până la problema unității sociale, oferind informații despre istoria sociologiei și a antropologiei din țară.

„Secțiunea deschisă” revine la problema globalizării și a dezastrelor ecologice discutând despre criza deșeurilor de plastic din China. ■

Brigitte Aulenbacher și **Klaus Dörre**,
editori *Global Dialogue*

> Publicația *Global Dialogue* poate fi găsită tradusă în mai multe limbi străine pe website-ul ISA.
> Propunerile de articole se trimit la adresa globaldialogue.isa@gmail.com.

International Sociological Association

GLOBAL DIALOGUE

> Echipa editorială

Editori: Brigitte Aulenbacher, Klaus Dörre.

Editori asistenți: Johanna Grubner, Christine Schickert.

Editor asociat: Aparna Sundar.

Editori-șefi: Lola Busuttil, August Bagà.

Consultant: Michael Burawoy.

Consultant media: Juan Lejárraga.

Editori consultanți:
Sari Hanafi, Geoffrey Pleyers, Filomin Gutierrez, Eloísa Martín, Sawako Shirahase, Izabela Barlinska, Tova Benski, Chih-Jou Jay Chen, Jan Fritz, Koichi Hasegawa, Hiroshi Ishida, Grace Khunou, Allison Loconto, Susan McDaniel, Elina Oinas, Laura Oso Casas, Bandana Purkayastha, Rhoda Reddock, Mounir Saidani, Ayse Saktanber, Celi Scalon, Nazanin Shahrokni.

Editori regionali

Lumea arabă: *(Tunisia)* Mounir Saidani, Fatima Radhouani, Habib Haj Salem; *(Algeria)* Souraya Mouloudji Garroudji; *(Moroc)* Abdelhadi Al Halhouli, Saida Zine; *(Liban)* Sari Hanafi.

Argentina: Magdalena Lemus, Juan Parcio, Martín Urtasun.

Brazilia: Gustavo Taniguti, Angelo Martins Junior, Andreza Galli, Dmitri Cerboncini Fernandes, Gustavo Dias, José Guirado Neto, Jéssica Mazzini Mendes.

Franța/ Spania: Lola Busuttil.

India: Rashmi Jain, Nidhi Bansal, Pragya Sharma, Manish Yadav.

Indonezia: Kamanto Sunarto, Hari Nugroho, Lucia Ratih Kusumadewi, Fina Itriyati, Indera Ratna Irawati Pattinasarany, Benedictus Hari Juliawan, Mohamad Shohibuddin, Dominggus Elcid Li, Antonius Ario Seto Hardjana, Diana Teresa Pakasi, Nurul Aini, Geger Riyanto, Aditya Pradana Setiadi.

Iran: Reyhaneh Javadi, Niayesh Dolati, Abbas Shahrabi, Sayyed Muhamad Mutallebi, Faezeh Khajehzade.

Kazahstan: Aigul Zabirova, Bayan Smagambet, Adil Rodionov, Almash Tlespayeva, Kuanysh Tel, Almagul Mussina, Aknur Imankul, Madiyar Aldiyarov.

Polonia: Beata Maluchnik, Justyna Kościńska, Jonathan Scovil, Sara Herczyńska, Weronika Peek, Kamil Lipiński, Aleksandra Wagner, Aleksandra Biernacka, Jakub Barszczewski, Adam Müller, Zofia Penza-Gabler, Iwona Bojadżijewa.

România: Raluca Popescu, Raisa-Gabriela Zamfirescu, Diana Alexandra Dumitrescu, Iulian Gabor, Bianca Mihăilă, Alexandra Mosor, Maria Stoicescu.

Rusia: Elena Zdravomyslova, Anastasia Daur, Valentina Isaeva.

Taiwan: Wan-Ju Lee, Hung Tsung Jen, Tao-Yung Lu, Po-Shung Hong, Yu-Chia Chen, Yu-Min Huang, Yu-wen Liao, Bun-Ki Lin.

Turcia: Gül Çorbacıoğlu, Irmak Evren.

*Contribuțiile cuprinse în această secțiune abordează subiectul **schimbărilor climatice**, una dintre problemele urgente ale prezentului, în vederea unei discuții privind efectele sociale care nu sunt des asociate cu problemele de ordin ecologic – subiecte precum democrația și migrația, însă schițând posibile alternative la distrugerea perpetuă a mediului prin capitalism.*

Global Dialogue *își continuă seria de materiale despre situația actuală și criza cu care se confruntă oamenii în diferite țări din cauza pandemiei de **COVID-19**. Cu materiale din India și Europa pe o gamă variată de probleme care variază de la îngrijirea la domiciliu, caritate, migrație și până la posibilitățile sociologiei publice în timpul carantinei, această secțiune specială oferă o privire asupra discuțiilor actuale din domeniul nostru.*

*Concentrându-ne pe **sociologia din Sri Lanka**, această secțiune evidențiază vivacitatea disciplinei din teritoriu, cu materiale ce variază de la problema conflictelor violente și până la problema unității sociale din Sri Lanka. Secțiunea oferă, de asemenea, informații despre istoria sociologiei și a antropologiei din țară.*

GD

Global Dialogue există datorită unui grant generos de la **SAGE Publications.**

> În acest număr

Editorial 2

> DESPRE SOCIOLOGIE

Supraviețuind capitalismului global cu Karl Polanyi
Un interviu cu Robert Kuttner
de Johanna Grubner, Austria 5

> CLIMĂ ȘI SCHIMBARE

Migrația climatică în Asia de Sud
de Md. Rezwan Siddiqui, Bangladesh 8

Criza climatică și problema democrației
de Markus Wissen, Germania 10

După capitalism: eco-socialism democratic?
de Vishwas Satgar, Africa de Sud 12

Cum acțiunea climatică urbană poate construi comunități
de Joan Fitzgerald, SUA 14

> COVID-19: CRIZĂ ȘI PANDEMIE

Binefacerea ca status și stigmat: carantina în India
de Mahmudul Hasan Laskar, India 16

Reducerea îngrijirii? Migrația îngrijirii și demografia politică
de Attila Melegh, Ungaria 18

Ar putea duce COVID-19 la sfârșitul globalizării?
de Iliana Olivié și Manuel Gracia, Spania 20

Problema COVID-19: îngrijirea la domiciliu în Europa centrală
de Brigitte Aulenbacher, Austria; Petra Ezzeddine, Cehia; Dóra Gábriel, Ungaria; Michael Leiblfinger, Austria; Kinga Milankovics, Ungaria; Veronika Prieler, Austria 23

Sociologia publică din Asia de Sud în timpul carantinei
de Dev Nath Pathak, India 25

Sociologia publică: în fața pandemiei
de Michele Grigolo și Craig Lundy, Marea Britanie 27

> PERSPECTIVE TEORETICE

Distanțarea socială: relevanța sociologiei
de Syed Farid Alatas, Singapore 29

> IN MEMORIAM

Yogendra Singh: un pionier al sociologiei indiene moderne
de Mir Suheel Rasool, India 32

> REIMAGINAREA SOCIETĂȚII

Despre urgența (re)integrării cu radicalul
de S.A. Hamed Hosseini, Australia 34

Dincolo de „Koyaanisqatsi": Reimaginarea civilizației
de Barry Gills, Finlanda 36

Rastafari și reinventarea vest-indiană
de Scott Timcke și Shelene Gomes, Trinidad și Tobago 38

> SOCIOLOGIA DIN SRI LANKA

Sociologia din Sri Lanka în context global și local
de Siri Hettige, Sri Lanka 40

Sociologia din Sri Lanka – o privire peste timp
de Subhangi M.K. Herath, Sri Lanka 42

Reflectând asupra păcii, conflictului și a violenței
de Kalinga Tudor Silva, Sri Lanka 44

Analiza violenței: formarea statului din Sri Lanka
de Farzana Haniffa, Sri Lanka 46

Granițe neclare: Antropologia și sociologia din Sri Lanka
de Premakumara de Silva, Sri Lanka 48

> SECȚIUNE DESCHISĂ

Globalizare și dependență:
problema deșeurilor plastice în China
de Pinar Temocin, Japonia 50

„Anii 2020 pot fi priviți ca fiind cel mai important deceniu din secolul cel mai critic din istoria omenirii, unde «a cere imposibilul» devine singura opțiune «realistă» pentru forțele revoluționare emergente"

S.A. Hamed Hosseini

> Supraviețuind capitalismului global

cu Karl Polanyi

Un interviu cu Robert Kuttner

Robert Kuttner. Credit: Robert Kuttner.

Robert Kuttner este co-fondator și co-editor al publicației *The American Prospect* și profesor la Brandeis University Heller School. A fost pentru o lungă perioadă membru în redacția jurnalului *Business Week*, precum și în sindicatul *Washington Post*. Este fondator al Institutului de Politici Economice și face parte din comi-tetul său executiv. A publicat douăsprezece volume, printre care, cele mai recente, *Can Democracy Survive Global Capitalism?* și *The Stakes*, despre democrație și alegerile din 2020. Printre alte volume menționăm bestseller-ul *New York Times* din 2008, *Obama's Challenge: American's Economic Crisis and the Power of a Transformative Presidency* și volumul său din 2013 pe tema crizei financiare, *Obama's Challenge: American's Economic Crisis and the Power of a Transformative Presidency, and his 2013 volume on the financial crisis, Debtors' Prison: The Politics of Austerity Versus Possibility*. Cea mai cunoscută carte a sa este *Everything for Sale: The Virtues and Limits of Markets* (1997). Articolele sale publicistice, ce acoperă legătura dintre economie și politică, au apărut în *The New York Times Magazine* și *Book Review, The Atlantic, Harpers, The New Republic, New York Review of Books, The New Yorker, New York Magazine, Mother Jones, Village Voice, Commonweal, Dissent, Foreign Affairs, New Statesman, Political Science Quarterly, Columbia Journalism Review, Harvard Business Review* și *Challenge*. A fost cronicar la *The Washington Post*, anchetator șef în cadrul Comisiei Bancare a Senatului SUA, director executiv al Comisiei Naționale a Vecinătăților sub Președintele Carter și editor economic la *The New Republic*. A câștigat o serie de premii, printre care Premiul Paul Hoffman (United Nations Develoment Program) pentru cariera de-o viață în eficiență economică și justiție socială. Aici este intervievat de **Johanna Grubner**, doctorandă a Universității Johannes Kepler (Linz, Austria) și editor asistent al *Global Dialogue*.

>>

JG: În cartea dumneavoastră,* Can Democracy Survive Global Capitalism? *(2018), porniți de la analiza lui Karl Polanyi de la începutul secolului XX și argumentați că ne confruntăm în prezent cu o situație similară, atât din punct de vedere politic cât și economic. Puteți prezenta acest argument mai pe larg pentru cititorii noștri, explicând de ce perspectiva lui Polanyi este atât de importantă în analiza capitalismului global?

RK: La începutul secolului XX, elitele financiare și aliații lor politici au permis capitalismului pur să depășească mecanismele rezilienței sociale. Această situație a fost exacerbată de postulatele Tratatului de la Versailles, care au combinat strategia *laissez faire* cu o mentalitate de creditor și austeritate economică. Rezultatul a fost o viață care a devenit imposibilă din punct de vedere economic pentru oamenii obișnuiți, în special în Germania și Austria – iar mulți au tracut la fascism. Au făcut asta din cauză că-și pierduseră încrederea în instituțiile parlamentare, și pentru că extremismul naționalist economic și politic părea să fie o cale mai bună.

În perspectiva lui Polanyi, cele trei mecanisme ale sistemului economic al secolului XIX au fost etalonul de aur, comerțul *laissez faire* și ideea că munca trebuie să-și găsească un preț, ca marfă, în piață. Paralelele cu momentul actual sunt destul de evidente, cu echilibrarea bugetului și austeritatea fiscală în rol de etalon de aur, cu activitatea Organizației Mondiale a Comerțului (World Trade Organization-WHO) și cu ideologia neoliberalistă care promovează un tip de comerț global nereglementat și protecții ale muncii distruse în numele comerțului liber. Încă o dată, *laissez faire*-ul a dus la o catastrofă economică pentru omul obișnuit, iar reacțiile adverse din mediul politic s-au transformat într-o formă de ultra-naționalism.

Ceea ce este și mai crunt este că știm încă din epoca postbelică că este posibil, din punct de vedere economic, să formulăm o zonă tampon împotriva capitalismului prin protecții sociale. Acestea fac sistemul să fie mai productiv și mai echitabil. Perioada de după 1973 a arătat însă că acesta este un echilibru greu de susținut din punct de vedere al politicii. Capitaliștii nu apreciază constrângerile și nu li se supun.

Consecințele sunt aceleași ca în anii 1920 și 1930. Atunci când clasa muncitoare este dislocată și centrul politic nu o apără, se întoarce către o extremă dreaptă. Mulți au ales o stângă moderată în anii 1990, însă până atunci stânga moderată îmbrățișase deja formula neoliberală.

În prezent avem un neo-fascist drept conducător al celei mai puternice țări din lume, Statele Unite ale Americii; există neo-fascism atât în Europa nouă cât și în cea veche – și aproape nimic care să poată fi încadrat într-o paradigmă credibilă de socialism democrat. Acest context reprezintă Polanyi pur.

JG: Pe lângă aceste similarități semnificative, producția capitalistă contemporană este, spre exemplu, organizată alături de lanțurile valorice globale ce se bazează în general pe o „producție în timp util". Nu reprezintă asta oare o diferență semnificativă față de economia globală din anii 1930? De ce analiza lui Polanyi este încă una utilă din acest punct de ved?

RK: Din punctul meu de vedere, această schimbare spre lanțurile globale de aprovizionare este una care îl face pe Polanyi chiar mai relevant decât înainte. În condițiile în care marile corporații externalizează în Asia, unde muncitorii sunt plătiți puțin și exploatați, este din ce în ce mai greu pentru democrații să garanteze contracte sociale care să protejeze muncitorii de capriciile pieței. Lanțurile de aprovizionare globale sunt piețe libere pe steroizi.

JG: În SUA, la fel ca în America Latină și Europa, populismul de dreapta este din ce în ce mai frecvent. Cum putem lega acest populism de dreapta din Europa, SUA și America Latină, precum și popularitatea crescândă a neo-fascismului descris anterior, de globalizarea capitalismului și subminarea reglementărilor statului?

RK: Problema nu stă în globalizarea capitalismului *per se*. Am avut o formă de capitalism globalizat în sistemul lui Bretton Woods din 1944, explicit formulat pentru a da statelor îndeajuns spațiu politic și spațiu pentru politici sociale în vederea formulării de economii de angajare protejate de presiunea deflaționistă a capitalului privat global. Însă această versiune de globalizare impusă odată cu WTO și Tratatul de la Maastricht în Europa este formulată în scopul utilizării doctrinelor de liber schimb al bunurilor, serviciilor, capitalului (și, în cazul Europei, al oamenilor) pentru a submina capacitatea de a reglementa, constrânge sau amortiza capitalul partidelor democratice. Reiau aici faptul că reacția indivizilor dizlocați este să devină ultra-naționaliști și populiști de dreapta (de rare ori, ca în cazul Boliviei, ei se îndreaptă către un populism de stânga).

JG: În trecut, mișcările ce presupuneau rezistență la inegalitățile formulate de capitalism își propuneau să fie unele clar internaționaliste. Vedeți o relevanță sau un spațiu pentru asemenea mișcări care să încearce să depășească nivelul național în zilele noastre? Sunt oare avantajele strategice al statului-națiune cea mai bună opțiune pentru moment?

RK: Cum am mai sugerat, statul-națiune este un *locus* al politicilor și cetățeniei democratice. Însă, așa cum demonstrează Bretton Woods și convențiile ILO, cetățenia internațională și solidaritatea în muncă sunt extrem de importante în contrabalansarea puterii capitalului internațional. Problema aici este că perioada Bretton Woods a fost una excepțională. În cele mai multe cazuri, internaționalismul este o practică în internaționalizarea capitalului, nu în cea a cetățeniei.

JG: În lucrările dumneavoastră vorbiți despre cum „economiile mixte" au adus un nivel de prosperitate fără precedent în Europa după Al Doilea Război Mondial și în Statele Unite ale Americii. Ne puteți descrie acest sistem de „economii mixte" și relația lui cu democrația și autonomia statelor?

RK: „Economia mixtă" este o construcție a economistului Paul Samuelson ce definește un tip de economie preponderent capitalistă, însă completată de un stat al bunăstării – și, în anumite situații, de planificare publică și proprietate publică, precum și de o reglementare puternică a sectorului financiar în alte industrii-cheie. Economia mixtă include și reglementarea agriculturii, emanciparea sindicatelor de către stat ca parteneri sociali, precum și alte forme de limitare a capitalismului pur din direcția guvernului. Deoarece cetățenia este exprimată la nivelul statului-națiune, mare parte din aceste politici sunt implementate național. Experiența Europei în balanță cu ideea de confederație, a slăbit reglementarea

>>

capitalismului și a fortificat capitalul. Această situație a fost prevăzută și binevenită de către Hayek. Pentru Polanyi, o economie mixtă nu a fost însă suficientă, nici din punct de vedere economic, nici politic. Ceea ce el considera că este necesar este socialismul democratic.

JG: Una dintre întrebările la care revenim constant în multe state este: Cum poate socialismul democratic într-o națiune individuală să supraviețuiască și reziste presiunilor capitalismului global? Oferă Polanyi o perspectivă în cazul acestei dileme?

RK: Este nevoie ori de guverne de stânga în țările puternice, ori de bariere explicite împotriva puterii financiare globale. Viena Roșie a lui Polanyi a durat aproape 15 ani. Ulterior, a fost distrusă de forțe mai puternice. Am avut totuși ceva similar democrației sociale, dacă nu chiar socialism democratic, pentru două sau trei decenii după cel de-al Doilea Război Mondial, chiar mai mult în Suedia. Așadar, dacă cetățenii sunt mobilizați corespunzător, socialismul democratic dintr-o țară poate supraviețui pentru una-două generații. Cum scria și Keynes, pe termen lung, toți murim. Cu toate acestea, dacă sistemul global este îndeajuns de ostil democrației sociale domestice, chiar și sistemele consensuale precum cele ale Suediei sau Danemarcei sunt într-o poziție riscantă. Beneficiile sociale și salariile decente sunt considerate ca nefiind competitive la un nivel global. Globalismul a subcotat reglementările interne. Curtea Europeană de Justiție, care reprezintă neoliberalismul global pe un continent, a considerat mai multe aspecte aferente contractelor sociale scandinave ca fiind incompatibile cu legile fundamentale ale Uniunii Europene. Odată ce neoliberalii au ajuns la putere în Stockholm și Copenhaga, ei au început în mod deliberat să ducă o politică de subminare a logicii instituționale pentru solidaritate socială. Așadar, nu trebuie doar să revizuim sistemul global, ci și să recuperăm puterea politică domestică din fiecare stat. Cele două direcții merg în tandem.

JG: Pentru a susține democrația în contextul capitalismului global, dumneavoastră argumentați în favoarea unei economii naționale puternice. Din perspectiva dumneavoastră, de ce avem nevoie pentru a media o consolidare a statului în condițiile inegalități globale aferente ideii de cetățenie?

RK: Cred că economia trebuie să fie în mod primordial națională – deoarece cetățenia democratică este una națională. Cu toate acestea, cetățenii din țările mai bogate, ce consumă un procent disproporționat din resursele lumii, au responsabilitatea de a conlucra în vederea sustenabilității mediului înconjurător și a echității economice globale. *Laissez faire*-ul este o modalitate de a încerca să echilibrăm veniturile, însă odată cu el cresc inegalitățile politice și economice dinăuntrul țărilor, ajungându-se la o degradare a democrației, ca să nu mai vorbim și despre faptul că nu atacă deloc problematica catastrofelor climatice pe care le trăim. Așa cum a observat și faimosul Nicholas Stern, climatul global este cea mai bună dovadă istorică de eșec al pieței. Vom ajunge la justiție climatică și egalitate globală ridicată constrângând *laissez faire*-ul și nu prin eliberarea acestuia.

JG: Într-o eră modelată primordial de migrație și fugă, conceptul de cetățenie, cu inegalitățile pe care le aduce, se regăsește într-o stare contradictorie. Cum vedeți în acest context cerințe precum cea a decuplării drepturilor democratice de statutul de cetățenie?

RK: Da, asta este o situație complicată. Dacă este să avem o democrație, aceasta ridică în mod obligatoriu ideea de apartenență. Membrii unei democrații sunt cetățenii. Cu alte cuvinte, o democrație decentă extinde drepturile de bază și non-cetățenilor, chiar dacă aceștia nu au dreptul la vot. Și, deși non-cetățenii sunt considerați „străini", nimeni nu trebuie să fie considerat străin de drepturile fundamentale ale omului. Acesta este de fapt scopul tratatelor și convențiilor din arealul drepturilor omului. În general, vom vedea că democrațiile mai robuste, precum cele ale națiunilor scandinave, tind să susțină mai puternic drepturile fundamentale ale omului, chiar și pentru non-cetățeni.

Însă toate aceste tratate și convenții sunt strict îndeajuns de bune pe cât sunt ele acceptate și implementate de către semnatarii naționali. Convenția referitoare la refugiați din 1951, semnată și ratificată de 145 de națiuni, presupune că statele primesc aplicații pentru azil din partea indivizilor care demonstrează o frică de persecuție bine fundamentată. Această convenție mai presupune ceva, și anume accesul refugiaților în curțile de judecată. Din păcate însă, amendamentele explicite și intenția generală a Convenției sunt larg ignorate sau sfidate, statele ostile inventând distincții între refugiații economici și cei politici atunci când vine vorba de imigranți și, în genere, descurajând potențialii căutători de azil. O formă similară de evaziune este utilizată la scară largă pentru a refuza drepturile fundamentale ale muncitorilor, care sunt listate în convențiile Organizației Internaționale a Muncii – și care, în mod similar, au fost agreate de către majoritatea națiunilor.

JG: Pandemia COVID-19 și efectele economice, sociale și politice aferente par să se cristalizeze într-o criză profundă în multe țări. Din perspectiva dumneavoastră, ce riscuri la adresa capitalismului și a democrației reies din acest climat?

RK: Această pandemie demonstrează nevoia pentru guvernanță eficientă, precum și incapabilitatea pieței private de a remedia crizele de sănătate publică. Vaccinurile și regimurile de testare sunt bunuri sociale. Țările cu sisteme de guvernare eficiente au făcut tot ce au putut pentru a opri răspândirea virusului. Au făcut asta în colaborare cu Organizația Mondială a Sănătății (OMS) și cu ONG-uri private, însă rolul efectiv de lider a fost al Guvernelor. Dacă Donald Trump ar fi fost un neo-fascist competent, ar fi putut demonstra eficacitatea unui dictator în devenire. Însă Trump s-a dovedit a fi atât incompetent și corupt, demonstrând astfel nevoia de un guvern care să fie atât eficient, cât și responsabil din punct de vedere democratic, nu doar puternic. ■

Adresă de corespondență: Robert Kuttner <kuttner@prospect.org>

> Migrația climatică în Asia de Sud

de **Md. Rezwan Siddiqui**, Universitatea de Est-Vest, Bangladesh

„Dzud", un fenomen climatic din Mongolia care descrie iernile extreme, apare din ce în ce mai frecvent. Atunci când este combinat cu veri foarte uscate, acesta duce la un număr ridicat de decese în rândul animalelor, animale de care depinde o mare parte a populației pentru hrană.
Foto credit: Asian Development Bank/ flickr.

Asia de Sud (formată din Afganistan, Bangladesh, Bhutan, Pakistan, Nepal, Maldive, India și Sri Lanka), cu o populație estimată la 1,836 miliarde (aproape un sfert din populația globală) este una dintre cele mai dens populate regiuni ale lumii. Cu economii în plină expansiune, îmbunătățirea constantă a indicilor de dezvoltare umană și urbanizarea rapidă, Asia de Sud a devenit cea mai recentă frontieră a bătăliei în dezvoltarea globală.

Migrația a făcut întotdeauna parte din viața oamenilor din Asia de Sud. Fără îndoială, creșterea economică inegală este principalul motor al mobilității în această regiune. Cu toate acestea, influența factorilor de mediu este de asemenea întotdeauna proeminentă. Dovezi ale tendinței oamenilor de a se muta (temporar/ sezonier/ permanent) pentru a reduce riscul cauzat de dezastrele naturale recurente și de crizele agrare au fost deja frecvente în incursiunile preistorice. Tipul dominant de comportament privind mobilitatea în Asia de Sud este migrația internă (în principal rural spre urban). De asemenea, mobilitatea internațională nu este neobișnuită, în special în ultimele decenii, cu o creștere substanțială a fluxului anual de migranți din această regiune (în special migrație economică/ de muncă). Mobilitatea transnațională a oamenilor între țările din Asia de Sud este, de asemenea, proeminentă datorită istoriei lor de mult timp împărtășite, asemănării în stilul de viață socio-cultural și economic și a granițelor poroase.

Vulnerabilitatea reală a schimbărilor climatice din Asia de Sud a rezultat nu atât din vulnerabilitatea biofizică (modificări ale parametrilor climatici și evenimentele meteorologice extreme rezultate), cât din vulnerabilitatea socio-economică a societăților sale (condiții socio-economice slabe, rate ridicate ale sărăciei, o dependență mare de agricultură, infrastructură insuficientă, guvernare slabă etc.). Conform Raportului Global privind Deplasările Interne din 2020 (*Global Report on Internal Displacement*, 2020), aproximativ 9,5 milioane de persoane au fost strămutate în 2019 în Asia de Sud din cauza dezastrelor naturale (inundații, ploi musonice și cicloni). Există deja suficiente dovezi că intensitatea, frecvența și impactul tuturor acestor pericole sunt intensificate de schimbările climatice. Potrivit Băncii Mondiale, ar putea exista încă 18-40 de milioane de migranți forțați de schimbările climatice să plece până în 2050, în funcție de eforturile de soluționare a problemei.

Există câteva caracteristici unice ale migrației datorată schimbărilor climatice în Asia de Sud. În primul rând, acestea nu sunt principalul motiv al migrației în Asia de Sud, dar interacționează cu alte vulnerabilități socio-economice care exacerbează în mod substanțial riscul migrației. Există dovezi din ce în ce mai mari că schimbările climatice subminează deja prosperitatea economică prin perturbarea securității sociale și a mijloacelor de trai. În plus, schimbările climatice afectează deja în mod direct serviciile ecosistemice, securitatea alimentară, sănătatea umană, precum și capacitatea agricolă și mijloacele de subzistență din Asia de Sud.

În al doilea rând, trebuie să înțelegem că cea mai mare parte a migrației interne din Asia de Sud se datorează unor motive

>>

În Asia, taifunurile apar cu o frecvență mai ridicată, distrugând mijloacele de trai ale oamenilor. Foto credit: Asian Development Bank/ flickr.com. Unele drepturi sunt rezervate.

economice, în timp ce majoritatea migrațiilor transnaționale și internaționale au rezultat din efectul mixt al factorilor politici și economici. Schimbările climatice agravează acești factori în mod direct și indirect.

În al treilea rând, în majoritatea cazurilor, nu este ușor să distingem migranții care sunt forțați să plece din cauza schimbărilor climatice de ceilalți. S-au făcut eforturi, dar fără rezultat! Există o gamă diversă de comportamente de mobilitate în Asia de Sud, adoptate de indivizi sau de comunități pentru a minimiza impactul schimbărilor climatice (și al altor amenințări) asupra vieții și a mijloacelor de trai ale acestora. Este imposibil să le punem pe toate într-un singur cadru. Prin urmare, ar putea fi mai util să construim un cadru de migrație climatică împreună cu migrația economică și politică și să examinăm rolul impactului direct și indirect al schimbărilor climatice asupra (oricărui) comportament de mobilitate.

În al patrulea rând, datele despre interacțiunea dintre schimbările climatice și factorii de migrație sunt extrem de limitate în Asia de Sud, ceea ce duce inevitabil la elaborarea deficitară a politicilor și la gestionarea migrației. Mai mult, interacțiunea dintre schimbările climatice și alți factori (politici, economici sau sociali) ai migrației nu este încă pe deplin înțeleasă, în special la nivel micro.

În al cincilea rând, în Asia de Sud, schimbările climatice cauzează predominant o migrație internă. Această migrație începe adesea ca mobilitate temporară sau sezonieră, iar apoi are ca rezultat migrarea permanentă. Majoritatea migranților se îndreaptă spre zonele urbane și adesea urmează rețeaua de migrație și modelul de migrare în etape.

În al șaselea rând, migrația climatică transnațională este deja o problemă contestată pentru regiune. Nu există un consens între națiuni și guverne cu privire la natura, modelul și viitorul său. Pentru a complica problema în continuare, putem vedea că a devenit deja o chestiune extrem de politizată în regiune, precum și o problemă (exacerbată) de securitate.

În al șaptelea rând, țările din această regiune se numără printre sursele primare de forță de muncă ieftină pentru multe dintre economiile dezvoltate, administrate în principal prin acorduri bilaterale. Din păcate, există o concurență acerbă între țări în acest sector. Uneori, migrația forței de muncă rezultată este promovată ca unul dintre procesele de adaptare a migranților forțați să plece din cauza schimbărilor climatice, ceea ce este departe de adevărat.

În al optulea rând, rezultatul deciziilor de mobilitate (și imobilitate) depinde în mare măsură atât de capacitatea migrantului, cât și de societatea către care migrează. Capacitatea societăților (în special a orașelor) de a integra migrația climatică nu a crescut prea mult până acum. Migranții care au fost forțați să plece din cauze ecologice și climatice sunt încă obligați să trăiască și să supraviețuiască la marginea societății.

În al nouălea rând, regimul politicilor de migrație din țările din Asia de Sud vizează în principal descurajarea oricărei mobilități cauzate de schimbările climatice pentru a gestiona resursele și serviciile deja limitate în zonele de destinație (urbane). Foarte puține eforturi vizează dezvoltarea capacității acestor migranți și o mai bună acomodare a procesului de migrație. Recent, India și Bangladesh au luat o inițiativă pentru a dezvolta orașe secundare ca orașe favorabile migranților. Chiar și așa, aceste politici sunt adesea ineficiente din cauza eșecului de abordare a justiției sociale și a lipsei planificării dezvoltării axate pe om. Captura tradițională a elitei și corupția pe scară largă sunt încă obstacole semnificative în calea succesului acestor eforturi.

Din păcate, există puține parteneriate profitabile între statele din Asia de Sud în ceea ce privește gestionarea acestor probleme. Eforturile sunt în mare parte limitate la arena academică și de cercetare și nu se reflectă în planificarea dezvoltării. Inițiativele de abordare a problemei datelor puține prin intermediul unui recensământ național cuprinzător sunt, de asemenea, inadecvate. Fără eforturi de identificare a migranților care au fost forțați să plece din cauze climatice, precum și de abordare a problemei prin politici de stat și regionale, rămâne puțină speranță pentru noi. ■

Adresă de corespondență: Md. Rezwan Siddiqui <rezsid@ewubd.edu>

> Criza climatică și problema democrației

de **Markus Wissen**, Școala de Economie și Drept din Berlin, Germania

În primul rând, dacă ne gândim la democrația liberală, criza și politica climatică, există o tensiune care își atrage privirea: combaterea crizei climatice prin politici climatice eficiente pare a fi destul de dificilă în condițiile democrației liberale. Acest lucru este subliniat de efectele slabe ale tratatelor internaționale, asupra cărora (în cea mai mare parte) statele liberal-democratice au convenit în ultimele decenii. Protocolul de la Kyoto din 1997 nu a contribuit la oprirea creșterii emisiilor globale de carbon, iar reacția ezitantă a multor părți la Acordul de la Paris (2015) de a se angaja în eforturi mai ambițioase nu oferă prea multe motive pentru a crede într-o politică climatică viitoare mai eficientă. Mai mult, dacă luăm în considerare faptul că statele autoritare precum China, în ciuda problemelor de mediu persistente și a unui model de dezvoltare intensiv bazat pe carbon, par a fi capabile să aplice programe importante pentru mediu și pentru energia regenerabilă. Atunci se pune întrebarea dacă democrația liberală este într-adevăr bine-echipată pentru a contracara una dintre cele mai presante probleme ale omenirii.

> Democrația liberală și capitalismul: o afinitate structurală

La baza tensiunilor istorice și empirice dintre criza climatică, politica climatică și democrația liberală se află o problemă preponderent sistematică. Esența democrației este egalitatea. Democrația liberală asigură egalitatea tuturor cetățenilor din sfera politică: în alegeri, votul unui lucrător contează la fel de mult ca și votul unui CEO, iar acesta din urmă ca persoană juridică nu are niciun privilegiu în comparație cu primul. Fără îndoială, aceasta este o realizare istorică.

Dar este doar o față a monedei. Cealaltă parte constă în faptul că democrația liberală izolează sistematic centrele de putere societală privind participarea egală. Deciziile antreprenoriale sunt private, doar condițiile-cadru în care sunt luate pot fi influențate public. Dincolo de aceasta, părțile interesate, adică toți cei care sunt afectați de consecințele deciziilor – lucrătorii, comunitățile din vecinătatea unei fabrici, publicul larg, nu au nicio șansă de a participa în mod egal la procesul decizional.

Aici devine vizibilă afinitatea structurală dintre democrația liberală și capitalism. Statul capitalist liberal-democratic protejează drepturile civile și politice, precum și proprietatea privată; garantează egalitatea în sfera politică și, în același timp, este neutru față de inegalitatea socio-economică fundamentală care decurge din faptul că puțini oameni dispun de mijloace de producție, iar majoritatea nu are nimic mai mult de vândut decât propria forță de muncă.

Contradicția dintre egalitatea extra-economică și inegalitatea economică este supusă unor lupte permanente. În trecut, aceste lupte au dus la câteva expansiuni ale democrațiilor liberale în Nordul Global: femeile s-au luptat cu succes pentru vot și pentru un rol mai puternic al statului în reproducerea socială; mișcarea de mediu a atins restricții asupra produselor periculoase și a proceselor de producție; migranții au luptat pentru extinderea cetățeniei; iar luptele mișcării muncitorești au dus la un compromis de clasă care constă practic în acceptarea de către muncitori a rolului lor subaltern în modul de producție capitalist, în schimbul participării la creșterea bogăției pe care aceasta o facilitează. Aceasta este ceea ce reprezintă democrația socială: extinderea democrației liberale în direcția statelor bunăstării care nu contestă inegalitatea constitutivă a societăților capitaliste, ci ajută la reglementarea contradicțiilor acesteia.

> Democrațiile carbonului

Dintr-o perspectivă de mediu, problema este că democrația liberală consolidată social a fost întotdeauna o *democrație a carbonului* (Timothy Mitchell), în sens dublu: în primul rând, drepturile sociale care au fost instituționalizate în cursul secolului al XX-lea nu sunt rezultatul luptelor muncitorilor în exploatarea cărbunelui și a infrastructurilor de transport legate de exploatarea cărbunelui, adică în sectoare distructive din punct de vedere ecologic, care erau totuși esențiale pentru diverse activități economice și sociale, astfel încât lucrătorii să dispună de o putere structurală semnificativă. În al doilea rând, instituțiile redistributive ale statului bunăstării sunt concepute într-un mod în care depind de o creștere economică intensivă în carbon.

Aceasta este contradicția de mediu de bază a democrației liberale ca formă politică a capitalismului: constrângerile maximizării profiturilor economice și a reglementării contradicțiilor societale de bază produc în mod necesar costuri socio-ecologice care acum sunt pe cale să conducă la o criză existențială. Politicile climatice eficiente sunt sortite eșecului, atâta timp cât nu sunt recunoscute limitele

>>

„Politicile climatice eficiente sunt sortite eșecului, atâta timp cât nu sunt recunoscute limitele sistemice pentru a face față crizei climatice în condiții liberal-democratice și capitaliste"

sistemice pentru a face față crizei climatice în condiții liberal-democratice și capitaliste.

A le recunoaște nu ar însemna să ne întoarcem la soluții autoritare. Deși acestea din urmă ar putea implica aplicabilitatea și accelerarea anumitor măsuri de mediu pe termen scurt, le lipsește reflexivitatea necesară pentru a avea succes pe termen lung.

> Democrația radicală

Reflexivitatea presupune deliberarea, iar deliberarea este posibilă numai în condiții democratice. Combaterea crizei climatice nu necesită, așadar, mai puțină democrație. Democrația liberală trebuie împinsă dincolo de limitele sale inerente; realizările sale, care sunt în prezent atacate puternic de dreapta autoritară, trebuie salvate prin transformarea liberalului într-o democrație radicală. Aceasta implică faptul că toți cei care sunt afectați de o decizie au dreptul de a participa în mod egal la procesul decizional. Probabilitatea deciziilor reflexive din punct de vedere al mediului ar crește astfel, deoarece cei care decid sunt și cei care suportă consecințele deciziei. Mai mult, democrația radicală ar însemna crearea de instituții și proceduri care să sancționeze pozitiv formele solidariste de comportament și astfel să sprijine învățarea democratică și procesele de subiectivare care ar putea contribui la depășirea subiectivităților capitaliste care maximizează utilitatea.

Un punct concret de intrare pentru democrația radicală ar putea fi ceea ce s-a numit *economia de bază* sau *socialismul de infrastructură.* Este vorba despre gândirea și redirecționarea economiei din punctul de vedere al producției și serviciilor utile din punct de vedere social și ecologic: munca de îngrijire de care depindem cu toții și infrastructurile care susțin viața în domenii precum sănătatea, alimentația, mobilitatea, cultura, comunicații, apă și electricitate. Este nevoie de multă experiență în punerea infrastructurilor sub control public – o experiență care a suferit sub atacurile neoliberale din ultimele decenii, dar în multe locuri pare să fi suferit o renaștere în criza declanșată de noul coronavirus. Ar trebui să meargă mână în mână cu depășirea diviziunii muncii în funcție de gen. Și ar putea fi extins la alte zone care sunt încă administrate de mari corporații, dar ar trebui să fie supuse controlului democratic pentru a le împiedica să agraveze în continuare criza climatică. ■

Adresă de corespondență: Markus Wissen <markus.wissen@hwr-berlin.de>

> După capitalism: eco-socialism democratic?

de **Vishwas Satgar**, Universitatea Witwatersrand, Africa de Sud și membru în comisiile de cercetare ISA – Economie și societate (RC02) și Mișcări muncitorești (RC44)

O demonstrație #FridaysForFuture în fața Bursei de la Johannesburg, desfășurată pe 29 noiembrie 2019 în Africa de Sud. Foto credit: Vishwas Satgar.

În lumea contemporană, capitalistă, centrată pe emisiile de carbon, automobilele care consumă gaze, avioanele de înaltă tehnologie, navele-containere masive și zgârie-norii care consumă energie sunt arme de distrugere în masă. Cu cât aceste relații sociale care utilizează resurse mari și centrate pe carbon predomină, cu atât schimbările climatice sunt mai accelerate. După fracturarea sistemului terestru, această nouă natură capitalistă – sub domesticire patriarhală, observată și gestionată științific – trebuie acum să fie geo-proiectată, iar emisiile de carbon trebuie stocate în adâncurile planetei Pământ; în ciuda consecințelor incontrolabile pentru viața de pe planetă, canalele de petrol vor fi închise numai atunci când ultimul dolar este extras din această resursă mortală. Logica capitalismului contemporan nu se referă doar la deposedare, ci la ecocid, adică la distrugerea condițiilor necesare pentru susținerea vieții umane și neumane pe planeta Pământ. Acest lucru este ceea ce Karl Marx a numit „ruptura metabolică a capitalismului" și Rosa Luxemburg, „cucerirea economiei naturale".

> Terminalul neoliberal

Idealurile neoliberalismului au fost confirmate la capătul său istoric. Drepturile de proprietate au dat naștere suveranității capitalului, plutocrații lacomi dețin puterea de stat cu cea mai crudă instrumentalitate, iar hiper-individualismul valorificat prin consum americanizat și mass-media populistă confirmă banalitatea culturii celebrităților. Autodeterminarea subiectului capitalist americanizat și nihilist este singura expresie a ființei umane în civilizația capitalistă neoliberală contemporană. Dar nici acest lucru nu este suficient. Următorul pas este trans-uman: viziunea tehnotopică a capitalului bio și digital. După ce a îmbrățișat inegalitățile structurale de zeci de ani, lumea utopiei capitaliste neoliberale nu mai are o cauză comună cu umanitatea. Acest lucru este și mai clar având în vedere absența dușmanilor: socialismul sovietic este mort, clasa muncitoare este precariatizată, natura este cucerită și istoria s-a încheiat. Nu există extremiști de stânga de învinuit, totuși o nouă descendență de dreapta, neofascistă a acestui ordin neoliberal – de la Washington, Brasilia, New Delhi, Budapesta și Moscova – este gata să zdrobească brutal orice impediment pentru atingerea acestei utopii, în timp ce direcționează greșit publicul împotriva țapilor ispășitori – migrantul, omul de culoare, „musulmanul", indigenul sau orice „amenințare teroristă" exacerbată.

Aceste regimuri sunt predispuse violenței autoritare și militarizate în timp ce încearcă să apere normalitatea capitalismului cu orice preț. Cu toate acestea, istoria și lupta au demonstrat cât de nesustenabile sunt regimurile autoritare. Monopolul violenței nu este niciodată o garanție a pacificării. Chiar și armata americană înțelege că nu poate controla o lume aflată în haos climatic, în timp ce SUA însăși este devastată de șocurile climatice. Războiul necesită resurse rare și este costisitor, în ciuda alegerilor dificile pe care schimbările climatice le vor aduce societăților. Militarismul în epoca armelor nucleare are, de asemenea, constrângeri. Guvernarea hegemonică a inegalității brutale s-a încheiat, în timp ce demonstrațiile sunt neliniștite și

>>

disperate. COVID-19 a exacerbat suferința. În același timp, subiectul democratic are o privire cu spectru complet, cu multiple surse de informații digitale care permit accesul ușor la informații despre starea socio-ecologică. Un astfel de subiect se poate minuna chiar de imbecilitatea puterii imperiale de departe, poate observa stângăcia autocraților și poate surprinde afirmații însuflețitoare ale puterii stradale subalterne. Cu alte cuvinte, în timp ce capitalismul va utiliza opțiunea neofascistă și chiar va arma sfera digitală, cortina de fier a opresiunii absolute nu este invulnerabilă. În această intersecție, democrația și socialismul vor prospera.

> Ecocidul ca final al capitalismului

Adevărata teroare a momentului prezent din istorie nu este neofascismul capitalist, ci jongleria ecocidului capitalist care amenință nu doar condițiile de viață planetare, ci și capitalismul însuși. Acest lucru face ca a doua venire a fascismului să fie anacronică. Este îngrozitor să vezi cum capitalul carbonului își prelungește importanța în mixul energetic global, în ciuda semnalelor alarmante ale științei climatice și ale încetinirii cererii în timpul COVID-19, și în ciuda a cel puțin un șoc climatic major în fiecare săptămână pe planeta Pământ. Trump a autorizat mai multe extracții de carbon în SUA, plasându-l în partea de sus a planurilor de aprovizionare, iar Bolsonaro susține interese comerciale care continuă violența genocidă împotriva popoarelor indigene, care distrug biodiversitatea și grăbesc eliberarea a aproximativ 140 de miliarde de tone de carbon din Amazon prin metoda de „taie și arde" (eng. *slash-and-burn*). În Africa de Sud, clasele conducătoare din domeniu construesc cea mai mare centrală electrică pe bază de cărbune din lume, lăudând fracturarea (eng. *fracking*) și jubilând la ideea extracției gazelor și petrolului departe de țărm. Aceste exemple de criminalitate a carbonului confirmă ideea conform căreia capitalismul și clasele sale dominante în materie de carbon amenință totul, inclusiv pe ei înșiși, având în vedere ceasul apocaliptic.

Logica autodistructivă a capitalismului ecocid este acum clar evidentă. Africa, subiectul imperial al Nordului Global de la conferința de la Berlin, este capturată de interesele burgheze neatrăgătoare și deja se dezlănțuie din cauza șocurilor climatice. Se estimează că cel puțin 200 de milioane de africani vor fi strămutați din cauza agravării șocurilor climatice și a defalcării. Fortăreața Europeană (*Fortress Europe*) și Complexul penitencia american (*Prison Complex USA*) nu vor putea ține „barbarii" în afara lor, deoarece aceste societăți, în ciuda bogăției lor, se vor confrunta și cu linii de eroare interne grave din cauza șocurilor climatice. Mișcarea Răsăritului (*The Sunrise Movement*), Rebeliun ea Extincției (*Extinction Rebellion*) și #FridaysForFuture de abia corespund mișcării Celsius de gradul I. La 1,5 grade se vor dezvolta multe altele în aceste societăți, pe măsură ce oamenii resping să fie tratați ca pagube colaterale de către clasele conducătoare iraționale și ecofasciste.

> Spre eco-socialism democratic

Se întrevăd trei forme de perturbare a justiției climatice care exprimă speranța vie a multora. Astfel de expresii ale speranței vii determină o convergență a forțelor justiției climatice, împreună cu copiii și cetățenii. Prima ar fi întreruperea simbolică a normalității. Cel mai bun exemplu în acest sens este Greta Thunberg și acțiunile de protest ale copiilor #FridaysForFuture. Semnalul de alarmă ridicat de copii întărește urgența în știința încălzirii globale și invers. A doua este întreruperea tactică prin blocarea carbonului, inclusiv circuitele extractive de combustibili fosili. Apelurile la boicotarea McDonald's, Walmart și Subway, prin prisma intereselor pe care le au în agricultura de tip „taie și arde" (eng. *slash-and-burn*) din Amazon, sau a eforturile lui Ende Gelände de a bloca gropile de cărbune din Germania, acestea ar fi câteva exemple. A treia este întreruperea strategică a capitalismului ecocid prin alternative sistemice, cum ar fi Green New Deals (GND), care promovează decarbonizarea rapidă, demilitarizarea, reforma sistemică democratică de jos, permițând puterii oamenilor să conducă tranziția justă și o geopolitică a justiției climatice. GND-ul lui Bernie Sanders și Carta Justiției Climatice (*Climate Justice Charter*) din Africa de Sud, cu concepția sa despre un proiect politic sunt exemple importante în acest sens. În cele din urmă, aceste forțe vor avea, de asemenea, sarcina de a se confrunta cu logica ecocidă a puterii imperiale pentru a se asigura că Sudul Global poate face propriile alegeri de justiție climatică, inclusiv pentru schimbări sistemice profunde care să promoveze ecosocialismul democratic.

O reformă sistemică democratică crucială care va trebui globalizată în continuare de la periferie este „re-agrarianizarea" lumii prin suveranitate alimentară și agroecologie. Inițiată de La Via Campesina în urmă cu peste două decenii, fiecare comunitate, sat și oraș de pe planetă vor trebui să îmbrățișeze o astfel de alternativă democratică eco-socialistă. Acest lucru a fost subliniat de recentul raport privind biodiversitatea publicat de Grupul Internațional pentru Biodiversitate și Servicii Ecosistemice (*International Panel on Biodiversity and Ecosystem Services*) și de raportul privind utilizarea terenurilor publicat de către Grupul Internațional pentru Schimbări Climatice (*International Panel on Climate Change*). Concluzia este că sistemele alimentare mono-industriale, centrate pe carbon și globalizate, sunt implicate în dispariția noastră.

În cele din urmă, orizonturile ecologice ale socialismului contemporan vor fi definite de dezastre biologice (cum ar fi COVID-19), încălzirea globală, șocurile climatice, inegalitatea în creștere și impulsul uman de a trăi. Apa, uscatul, biodiversitatea, oceanele și biosfera – bunurile comune globale – vor fi toate implicate în răzbunarea naturii împotriva ecocidului capitalist. Infinitatea naturii și finitudinea omului vor defini următoarea perioadă a istoriei socio-ecologice. În această confluență, ecosocialismul democratic va învăța mai profund din tradițiile indigene ale pământului de a avansa viața, a respinge productivismul și a afirma o relație dezalienată cu natura. Aceasta este ceea ce Marx a numit „umanism pozitiv". O lume lentă, care funcționează în cadrul ciclurilor metabolice ale naturii, este singura noastră speranță. O astfel de lume nu a murit niciodată, ci a fost pur și simplu împinsă în umbră de violența colonială, neoliberală și imperială. ■

Adresă de corespondență: Vishwas Satgar <Vishwas.Satgar@wits.ac.za>

> Cum acțiunea climatică urbană poate reconstrui comunități

de **Joan Fitzgerald**, Universitatea Northeastern, SUA

Margaret Gordon la un miting West Oakland Environmental Indicators Project, în iunie 2016. Foto: Brooke Anderson. Credit: West Oakland Environmental Indicators Project.

Pandemia COVID-19 a revelat două viziuni asupra orașului. Una este dezvăluirea orașelor injuste din punct de vedere rasial și etnic ce reprezintă realitatea actuală. În orașele din SUA și Europa, ratele de deces din cauza COVID-19 sunt mai mari în zonele cu venituri mici și în comunitățile de culoare. Din cauză că trăiesc în cartiere care tind să fie foarte poluate, persoanele de culoare și latine din SUA sunt mai susceptibili la astm și condițiile de sănătate conexe care îi face mai vulnerabili la virus. Este mai probabil ca aceștia să lucreze pe un salariu mic, care îi lasă expuși virusului. Locuința aglomerată înseamnă că distanța la domiciliu este imposibilă. În cartierele lor lipsesc adesea facilități de bază, cum ar fi parcuri și magazine alimentare.

Dar criza a dezvăluit și o oportunitate: o redresare verde, echitabilă, care combină acțiunea climatică cu justiția rasială și economică. Promovarea acestei viziuni pentru comunitățile noastre de frontieră, acele cartiere care experimentează primele și cele mai grave efecte ale schimbărilor climatice – este o prioritate urgentă. Majoritatea planurilor de acțiune în domeniul climei orașelor fie nu menționează nimic despre capital, fie pur și simplu sunt vorbe goale. Dar din ce în ce mai mult, grupurile activiste din Statele Unite, Canada și Europa presează guvernele orașelor să se concentreze mai întâi asupra justiției climatice.

> Planificarea democratică

Planificarea este în centrul acestei întreprinderi. În prea multe orașe, în special în SUA, planificarea este condusă de dezvoltatori privați și de jucători comerciali. Rezultatele mai democratice necesită o planificare mai democratică.

Austin, Madrid, Seattle, Oakland, Portland, Providence și Viena se numără printre orașele care și-au actualizat recent demersurile climatice sau planurile cuprinzătoare cu procese bine gândite pentru participarea locuitorilor comunităților din primă linie. În cele mai bune cazuri, grupurile rezidente co-creează obiective cot la cot cu oficialii orașului, analizează obiectivele din perspectiva justiției, angajându-se în implementare.

Aceste planuri ajută la construirea durabilității sociale, de mediu și economice în cartierele din primă linie. Unul dintre primele elemente ale Planului de Justiție Climatică

>>

din Providence (*Providence Climate Justice Plan*) care urmează să fie implementat are în vedere crearea a două zone de justiție verde pentru acțiuni prioritare, Olneyville și Providence de Sud. Printre potențialele proiecte din aceste zone se numără construirea de microgrile în instalații cheie pentru menținerea energiei electrice atunci când apar întreruperi, meteorizarea, dezvoltarea energiei regenerabile, instruirea la locul de muncă și reforma zonării pentru a preveni utilizarea poluantă a terenurilor.

> Justiția verde

Zonele de justiție verde combină obiectivele climatice cu obiectivele de justiție socială. Ideea este de a combina și integra toate aspectele agendei climatice și de justiție socială într-un mod care să implice rezidenții în construirea comunității. Acestea ar putea include energie regenerabilă, modernizare profundă, crearea de spații comunitare, crearea de oportunități de locuri de muncă, o nouă școală cu consum de energie egal cu zero, parcuri noi sau reamenajate, străzi complete, acoperișuri verzi și mai mulți copaci pentru a aborda efectul insulei de căldură urbană și pentru a gestiona apele pluviale.

Oakland, California, concentrează, de asemenea, acțiuni în cele mai sărace cartiere ale sale și a intensificat aceste proceduri în planul propriu de acțiune climatică (*2030 Equitable Climate Action Plan*) pentru anul 2030, lansat în iulie 2020. Planul presupune un ghid (*Racial Equity Impact Assessment & Implementation Guide*) ce oferă strategii pentru identificarea comunităților din primă linie, pentru a lucra cu rezidenții și organizațiile comunitare în implementare, și pentru monitorizarea rezultatelor echității.

Înainte de acest plan, West Oakland fusese deja desemnată drept una dintre comunitățile din prima linie a Oakland. Acesta găzduiește trei autostrăzi, portul, o stație de tratare a apelor uzate și o instalație de difuzoare alimentată cu combustibil cu jet care contribuie la nivelurile ridicate de poluare care rezultă în rate ridicate de astm, accident vascular cerebral și insuficiență cardiacă congestivă, dar și o durată de viață redusă. Se acordă prioritate reducerilor profunde de carbon în clădiri, împreună cu comutarea combustibilului, înlocuirea sobelor cu gaz natural și a încălzirii spațiului și a apei cu unități electrice.

Comutarea combustibilului îmbunătățește calitatea aerului interior și reduce emisiile și ar putea, la implementarea sa completă, să reducă emisiile de gaze cu efect de seră cu 18%. Îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor ar duce la o altă reducere de 12% și ar contribui la reducerea poverii energetice, o disparitate documentată în care familiile cu venituri mici cheltuiesc o proporție mai mare din venitul gospodăriei pe facturile de electricitate și gaze naturale.

> Știința cetățenească

O parte din motivul pentru care orașul este eficient în West Oakland se datorează parteneriatelor cu grupurile de justiție ecologică de lungă durată care au oferit un aer mai curat și primesc încrederea comunității. Proiectul pentru indicatorii de mediu din Oakland de Vest s-a concentrat pe îmbunătățirea calității aerului din cartier încă din 2002. Co-fondatoarea Margaret Gordon amintește că prima ei bătălie a fost redirecționarea camioanelor care aruncau vapori de motorină în cartier pe drumul lor către și dinspre Port.

De atunci, Proiectul Indicatorilor (*Indicators Project*) a colaborat cu Fondul de Apărare a Mediului (*Environmental Defense Fund*), Google și Universitatea din California, Berkeley în domeniul științei cetățenilor pentru a monitoriza calitatea aerului în locații foarte specifice. Știau că monitorizarea aeriană a statului nu detectează punctele fierbinți. Într-un proiect, locuitorii stăteau la colțurile străzilor numărând camioane. Un altul le-a oferit rezidenților caselor de bătrâni monitoare de aer și le-a pus să țină jurnale la diferite ore ale zilei, cu ferestrele deschise sau închise pentru a afla când nivelurile de poluare erau cele mai ridicate. Într-un alt proiect, rezidenții au primit instruire de la Intel cu privire la descărcarea datelor de la monitoarele de aer păstrate în rucsacuri. Odată identificate sursele specifice de poluare, aceștia au putut reveni la stat cu dovezi că eforturile de prevenire și curățare a poluării trebuiau sporite.

Având în vedere aceste eforturi, s-a îmbunătățit oare calitatea aerului? Doamna Margaret Gordon spune că pervazurile ei erau negre de funingine, dar acum sunt de culoare gri închis. Este evident că trebuie făcută o mai mare reducere a poluării și, o dată cu noua acțiune climatică instalată, aceasta ar trebui să fie o prioritate.

Dar un plan orășenesc nu este suficient. Ceea ce a făcut posibilă monitorizarea la scară mică este legislația și finanțarea de stat. Proiectul Adunării din California 617 (Assembly Bill), aprobată în 2017, oferă mai multe straturi de finanțare pentru a sprijini o abordare comunitară de monitorizare a calității aerului. Odată cu pandemia care a lăsat guvernele locale și de stat lipsite de numerar, o mare parte a bunei planificări nu va fi implementată. Astfel, trebuie să așteptăm ca următoarea administrație națională să finanțeze o altă versiune a unui nou acord verde. ■

Adresă de corespondență: Joan Fitzgerald <jo.fitzgerald@neu.edu>

> Binefacerea ca status și stigmat: carantina în India

de **Mahmudul Hasan Laskar**, Universitatea de Știință și Tehnologie, Meghalaya, India

Distribuirea de alimente în Barpeta Assam, India, Aprilie 2020. Credit: Sayantan Roy Choudhury.

Pentru a preveni răspândirea de coronavirus, guvernul Indiei a instituit carantina la nivel național, fiind astfel evidențiată o realitate dură a segregării ierarhice a populației și a efectului inegal al carantinării. Pierderea locurilor de muncă și a salariilor din cauza carantinei a făcut sărăcia și inegalitățile extreme chiar mai vizibile decât erau. Posibil, cea mai dură realitate continuă să fie răul tratament aplicat săracilor de către clasele bogate și mijlocii-superioare. O tendință populară încă de la începutul carantinării a fost ca oamenii bogați să posteze pe rețelele de socializare fotografii personale oferind ajutoare celor săraci. Cărui scop servește acest lucru și care sunt implicațiile pentru aceste acte extrem de mediatizate?

> Nepotrivirea răspunsului

Cei înstăriți din clasa bogată și de mijloc-superioară au distribuit o anumită cantitate de ajutoare, produse care îi pot hrăni pe acești săraci una sau două zile. De ce elitele nu sunt capabile să înțeleagă că furnizarea de ajutoare pentru una sau două mese nu este soluția? Marii capitaliști pot atenua problema utilizându-și propriile fonduri de Responsabilitate Socială Corporativă (CSR), însă aceste corporații de top preferă să investească fondurile pentru a genera profituri suplimentare. Guvernul de unul singur nu are puterea să amelioreze sărăcia, decât dacă capitaliștii dau o mână de ajutor în acest proces, asigurând „locuri de muncă bune” și nu doar angajarea oamenilor în fabrici pe post de mijloace de producție.

Fotografiile de pe rețelele de socializare care redau scena unei persoane înstărite dintr-o clădire înaltă ori un bungalou, distribuind un pachet mic de ajutoare celor săraci care stau la coadă în curte, îmi aduc în minte modelul feudalist al ierarhiei sociale. Se poate observa cum pachetul constă în principal din ulei de gătit (jumătate

>>

sau un litru), orez (2 – 3 kilograme), biscuiți (2 – 3 pachete), supă (1 – 2 pachete), ceapă (1 – 2 kilograme) și cartofi (1 – 2 kilograme). Este o chestiune de introspecție dacă aceste produse sunt suficiente pentru ca un individ să poată supraviețui unei perioade de carantină de peste două luni. Dar sănătatea și educația copiilor lor? În timp ce cei înstăriți sunt echipați cu instrumente tehnologice pentru *e-learning* sau educație online, pentru copiii săraci care nu au acces la astfel de instrumente nici măcar nu se pune problema accesului la educație.

> Auto-promovare prin acte de caritate

Carantina a devenit astfel o oportunitate pentru asistenții sociali aspiranți de a-și prezenta abilitățile de pseudo-conducere pentru a obține capital politic. Servirea ajutoarelor celor săraci a devenit un simbol de status portretizat în mod deliberat pe rețelele de socializare. Acești pseudo-asistenți sociali își gestionează imaginea în folosul propriu. Pe Facebook au apărut imagini ciudate care arată oameni distribuind pachete de alimente pe marginea drumului sau în piețe. A arăta foamea, nu este o chestiune de mândrie, ci mai degrabă de rușine pentru oricine, însă oamenii bogați prezintă distribuirea alimentelor asemeni unei ceremonii de premiere. Distribuirea pachetelor de alimente este glorificată prin intermediul rețelelor de socializare ca și cum cei săraci și flămânzi își vor trăi întreaga viață cu aceste pachete de produse. În unul dintre cazuri, trei personae și un cameraman, au fost văzute distribuind măști vânzătorilor de legume de pe șosea în orașul Assam din Guwahati; întreaga scenă a fost coregrafiată și filmată de cameraman cu o cameră sofisticată. Lucrătorii migranți abandonați au devenit brusc preocuparea celor din clasa urbană de mijloc și a anumitor categorii de oameni. Înainte de carantină, acești așa-ziși activiști sociali erau cu greu preocupați de lucrătorii migranți săraci, fiind mai degrabă ocupați cu alte tendințe de pe rețelele de socializare.

> Rușine și josnicie

Aceste clase mijlocii înstărite și egoiste își etalează propria imagine caritabilă cu prețul demnității celor săraci. La rândul lor, săracii sunt pur și simplu exasperați de această evlavie prezentată de „serviciul social" întreprins de bogați. Aceștia sunt îngrijorați de demnitatea lor, de viața lor și de cea a copiilor lor, din cauză că propria vulnerabilitate le este prezentată de asistentul social pe rețelele sociale. Sărăcia le-a devenit un stigmat social tocmai din cauză că starea lor este filmată într-un mod ridicol. Oamenii bogați dintr-un cartier împart produse într-un mod ceremonial, în timp ce alții mai puțin bogați primesc aceste ajutoare cu un sentiment de neputință și de vinovăție. Acum, acești oameni mai săraci sunt nevoiți să trăiască cu presiunea pseudo-compasiunii pe care le-au arătat-o vecinii lor bogați. Din cauza „performanței" asistenților sociali care le-a expus sărăcia într-un mod insensibil, copiii săraci pot întâmpina dificultăți la școală în gestionarea încrederii de sine. Exprimarea sărăciei nu este un act rușinos, însă tratarea celor săraci ca pe niște cerșetori de către acești interpreți de tip asistenți sociali este una cu adevărat umilitoare. Acesta este unul dintre motivele pentru care clasele sociale mai sărace sau mai restrânse suferă de xenocentrism ori de identificarea cu obiceiurile și cultura altora, în defavoarea celor proprii. Degradarea stimei de sine s-a produs deja din cauza declinului agriculturii, cândva un sector autonom și vibrant al economiei indiene. Industrializarea a creat o piață a muncii pentru munca salarizată manuală, astfel încât cei care au fost cândva oameni independenți proveniți din mediul rural sunt acum migranți în orașe, făcând parte din pătura socială a săracilor din urban.

> Soluții reale

Problema migranților a devenit un subiect de pseudo intelectualism și activism social pe rețelele de socializare. Dar soluțiile reale la problemele acestui segment de populație sunt diferite și includ abordări precum revenirea la agricultura autonomă, ecologismul pentru protejarea mijloacelor de trai și a resurselor naturale, și promovarea industriilor autohtone de scară mică și chiar aflate sub un con de umbră. Acestea pot iniția soluții reale la problemele de sărăcie și migrație din India, dar din păcate, seminariile, simpozioanele și postările de pe rețelele sociale creează doar dezbateri și discuții superficiale, fără un discurs eficient.

Actele de binefacere ori distribuirea de alimente s-au transformat într-un concurs de fotografie pe rețelele de socializare, acțiuni care afectează în cele din urmă demnitatea săracilor. Nu oferă nicio soluție pe termen lung. Dacă cei bogați sunt decși în a-i ajuta pe cei săraci, ar trebui să o facă în termeni de redistribuire a bogăției, fără a-și prezenta aceste acte ca pe o chestiune de status ori de mândrie. ■

Adresă de corespondență:
Mahmudul Hasan Laskar <rhasanlaskaramu@gmail.com>

> Reducerea îngrijirii?

Migrația îngrijirii și demografia politică

de **Attila Melegh**, Universitatea Corvinus din Budapest, Ungaria

Omenirea a atins în anii 2010 o situație socială globală particulară. Din anii 1980 a existat o interacțiune destul de specială între îmbătrânire, comercializarea în curs fără o creștere a redistribuirii, și moartea țărănimii. Acești factori și dinamica lor istorică au dus la o scăderea a numărului de lucrători în îngrijire și la o creștere dramatică aferentă a industriei migrației în sectorul de îngrijire. Aceste evoluții îi pun pe îngrijitorii migranți într-o poziție foarte dificilă, în special din cauza pandemiei COVID-19 în curs, fapt care face accesul la asistență medicală și mai important la nivel global. Segmente uriașe ale populației globale – și nu numai țările sărace – se află la mila diferitelor sisteme de îngrijire bazate tot mai mult pe forța de muncă a migranților. Între timp, lucrătorii migranți sunt prinși în focul încrucișat dintre creșterea cererii de muncă, creșterea volatilității la locul de muncă, creșterea ostilității față de migranți și creșterea securitizării, de asemenea, din cauza pandemiei. Am ajuns la un punct în care îngrijirea pentru bolnavi și vârstnici devine din ce în ce mai competitivă și foarte fragilă.

> Creșterea migrației interne și a asistenței medicale

Ne lipsesc date globale sistematice pentru lucrătorii domestici și din domeniul sănătății. Pentru 2015, Organizația Internațională a Muncii (OIM) a estimat că există în jur de 67,1 milioane de lucrători domestici, dintre care 11,5 milioane erau migranți și aproape trei sferturi femei. Între timp, migrația către asistență medicală a crescut. O estimare a Organizației Mondiale a Sănătății (OMS) pentru 2013 a arătat un deficit de 17,4 milioane de lucrători din domeniul sănătății, proiectând o creștere dramatică a cererii în piață, fapt care ar putea fi soluționat doar prin creșterea migrației. Țările relativ bogate ale OECD (cu excepția Statele Unite) au crescut numărul de asistenți medicali străini instruiți între 2007 și 2016 cu cel puțin 80%, iar numărul acestui tip de medici cu cel puțin 45%. Până în 2016, numărul medicilor din țările de mai sus instruiți în străinătate a ajuns la aproape jumătate de milion, în timp ce numărul asistenților medicali străini este cu mult peste 300.000. Ratele medicilor născuți în străinătate au crescut cu cel puțin 10 puncte procentuale în unele țări, ajungând la 40% sau 50% din numărul total de medici (dintre care mulți au fost prinși în tranzit în timpul pandemiei COVID-19 din cauza carantinării și a blocajelor locale și naționale).

> Îmbătrânirea, creșterea costurilor de sănătate și redistribuirea neschimbată

Îmbătrânirea rapidă a populației și îngrijirea persoanelor în vârstă aflate în întreținere devin poveri semnificative asupra generațiilor tinere atât în ceea ce privește productivitatea muncii, cât și nevoile efective de îngrijire. Acest lucru este valabil mai ales având în vedere stagnarea globală extinsă a redistribuirii din partea statului, așa cum a remarcat József Böröcz (2016) în studiul său privind contribuția socială legată de muncă. În plus, ponderea veniturilor fiscale (ratele de redistribuire) în Produsul intern brut (PIB) a stagnat și la nivel global, oscilând în medie cu aproximativ 14%, conform cifrelor Băncii Mondiale (a se vedea graficul 1). În același timp, cheltuielile de sănătate pe cap de locuitor au crescut cel puțin din anii 2000, la o rată mai mare decât creșterea PIB pe cap de locuitor (a se vedea graficul 2). La nivel global, dependența vârstnicilor a crescut de la 9,5% la 13,2% în aceeași perioadă (a se vedea graficul 3). Aceasta include țările cu o populație foarte tânără, spre deosebire de o Europă foarte îmbătrânită.

Grafic 1

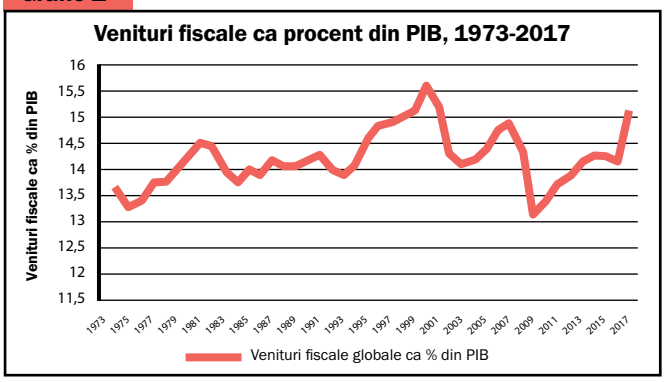

Grafic 2

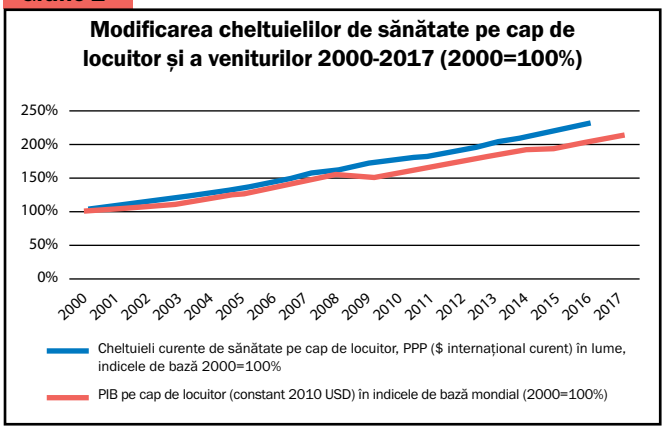

Sursă: *http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/*

>>

Până în 2010, populația lumii a îmbătrânit într-un ritm mai lent decât creșterea PIB-ului pe cap de locuitor, ceea ce înseamnă că, în ciuda stabilității ratelor de redistribuire, au existat resurse în expansiune disponibile pentru costurile publice și de piață ale îngrijirii celor în vârstă. Cu toate acestea, începând cu 2010, creșterea raporturilor de dependență aferente vârstei înaintate, a fost mai rapidă decât creșterea economiei, ceea ce înseamnă că venitul necesar pentru cheltuielile de sănătate pe cap de locuitor poate proveni din surse suplimentare private (achiziționând o cotă din ce în ce mai mare de astfel de servicii din piață folosind propriul venit) și/ sau din proporția cheltuielilor publice legate de sănătate, crescând în detrimentul altor obiective publice. La rândul său, această reorganizare conduce în mod necesar și deliberat la o creștere a concurenței în piață a asistenței sociale în vederea serviciilor sociale și de sănătate, făcând-o și mai dificilă pentru migranții din sectorul de îngrijire care caută și ei la rândul lor, protecție socială.

Grafic 3

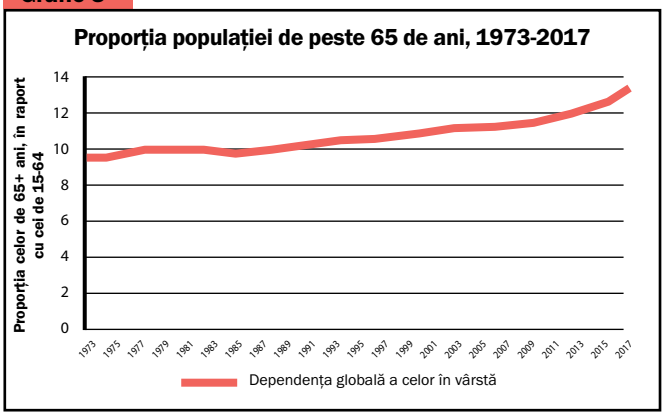

Sursă: *http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/*

Acest set de probleme poate complica migrația în multiple moduri. Migranții pot căuta să achiziționeze servicii de asistență socială din salariile și remitențele lor, ori să intre în sistemele de asistență socială din țările de destinație a migrației. În caz contrar, statele ostile cu sisteme de asistență socială bine fundamentate, pot penaliza simultan migranții și își pot solicita contribuțiile sociale pentru a îmbunătăți echilibrul fiscal între îmbătrânire, nevoile sociale și de sănătate, și cheltuielile publice. Mai mult, în acest mediu social există semne clare de concurență nu numai între grupurile locale și între grupurile locale și migranți, ci și între grupurile de migranți înșiși, după cum reiese din interviurile cu lucrătorii din Europa de Est care resping protecția „costisitoare" a refugiaților veniți. Pandemia COVID-19 nu a făcut decât să crească aceste tensiuni iar noi nu am văzut încă sfârșitul actualei crize economice.

> Concurența globală de îngrijire și protecția statului

Astfel de contradicții pot deveni deosebit de acute din cauza modificărilor nivelului de redistribuire din partea statului și a ratelor de îmbătrânire după ceea ce Hobsbawm în *The Age of Extremes* a numit „moartea țărănimii". Declinul ocupării forței de muncă agricole la mijlocul secolului al XX-lea a continuat într-un ritm rapid și a scăzut sub 30% la nivel global până în 2018; populația rurală a devenit o minoritate în comparație cu populația urbană pentru prima dată în istorie, ceea ce înseamnă că sarcinile de îngrijire asociate îmbătrânirii trebuie să fie canalizate din ce în ce mai mult către sistemele redistributive de piață și de stat, spre deosebire de clasicele sisteme rurale bazate pe familie. Acest lucru duce la o pondere în scădere pentru îngrijirea celor în vârstă centrată pe serviciile familiale. Chiar și în țările mai sărace, furnizarea directă de alimente și bunuri materiale către persoanele în vârstă din cadrul familiei a scăzut, spre deosebire de necesitatea achiziționării unor servicii sociale și de sănătate atât de la stat, cât și din piață, inclusiv cele oferite de îngrijitorii locali ori imigranți pentru cei în vârstă. Această schimbare este una dintre cele mai semnificative transformări recente din istoria omenirii și a devenit un moment decisiv în epoca globalizării (Graficul 4).

Grafic 4

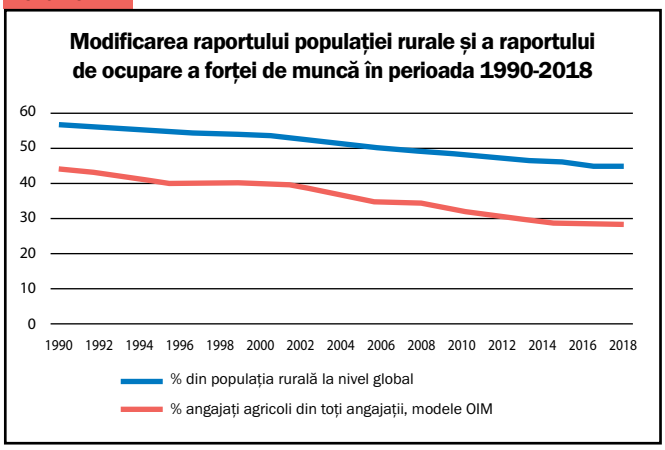

Sursă: *http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/*

Toate acestea redau ideea conform căreia comercializarea va duce pe mai departe la comercializare și la contra-cererea aferentă pentru protecția statului, fapt care este dezvăluie un mix ideal pentru naționalismele autoritare. Prin urmare, putem concluziona că toate contradicțiile legate de reducerea îngrijirii în actuala ordine economic-capitalistă, pot fi o sursă de transformare. Astfel, pe durata și post-COVID, se vor intensifica dezbaterile demografice politice, în care protecția socială universală și o schimbare radicală a sistemului economic vor fi văzute ca alternative la comercializarea contradictorie. Și pe bună dreptate. ■

Adresă de corespondență: Attila Melegh <attila.melegh@uni-corvinus.hu>

> Ar putea duce COVID-19 la sfârșitul globalizării?

de **Iliana Olivié** și **Manuel Gracia**, Institutul Regal Elcano și Universitatea Complutense din Madrid, Spania

Procesul actual de globalizare, proces care datează încă din anii 1970, include faze de creștere, contracție și mutație. Multe dintre aceste faze corespund schimbărilor structurale în ordinea economică și geopolitică globală, inclusiv creșterea puterilor emergente în Asia și schimbarea asociată a epicentrului activității globale de la Atlantic la Pacific.

Marea Recesiune de la sfârșitul anilor 2000 și începutul anilor 2010 a dus în mare măsură la accelerarea și consolidarea acestor schimbări, o tendință reflectată în Indicele de prezență globală Elcano. Criza actuală de sănătate, economică, politică și socială își va lăsa amprenta asupra relațiilor internaționale și a procesului de globalizare în sine.

Deși este încă prea devreme pentru a prezice întreg impactul și efectele sale, vedem deja unele dintre consecințele crizei, precum întreruperile producției și ale consumului (și, prin urmare, ale comerțului). De asemenea, este posibil să anticipăm unele dintre efectele rezultate din reducerea dramatică a fluxurilor internaționale de oameni.

> Lumea deja se de-globaliza dinainte de pandemia de COVID

Politicile de liberalizare economică puse în aplicare în toată lumea în ultimele trei decenii ale secolului al XX-lea au dus la o creștere rapidă a schimburilor economice internaționale. Diferitele valuri ale globalizării economice au fost întotdeauna însoțite de diferite forme de internaționalizare (militare sau tip *soft*) care implică mișcări transfrontaliere de oameni (desfășurarea de trupe, migranți, turiști, studenți, sportivi în competiții internaționale și lucrători internaționali în dezvoltare) și idei (schimb de informații, cultură, știință, tehnologie și educație). În timp ce conceptualizarea academică a globalizării a recunoscut întotdeauna aceste alte aspecte non-economice, analizele procesului de internaționalizare au avut tendința să se concentreze asupra dimensiunii economice.

Acest accent pus asupra dimensiunii economice a fost parțial responsabil pentru prezicerea că globalizarea va încetini, va înceta ori că va intra într-o perioadă de „stagnare seculară” în timpul crizei financiare din 2008 și a Marii Recesiuni care i-a urmat.

Și totuși, în timp ce a existat o încetinire – și chiar o revenire în anumite variabile și anumiți ani – în internaționalizarea economică pentru fluxuri comerciale specifice și investiții străine directe, Indicele de prezență globală Elcano arată că în ciuda încetinirii semnificative și a mutării către forme mai *soft* de internaționalizare, globalizarea nu s-a inversat.

Într-adevăr, valoarea adăugată a prezenței globale (incluzând variabilele și dimensiunile tuturor celor 130 de țări) reflectă volumul schimburilor mondiale și, prin urmare, poate fi utilizată ca un *proxy* pentru globalizare (Figura 1).

Figura 1. Indicele de prezență globală Elcano

Sursă: Institutul Regal Elcano, Indicele de prezență globală Elcano

Pe baza datelor Indexului putem observa mai multe faze ale globalizării: (a) Între 1990 și 1995, simultan cu reconfigurarea geopolitică a Europei, prezența globală agregată a scăzut cu o medie anuală de -1,6%. (b) Aceasta a fost urmată de o a doua perioadă de globalizare susținută între 1995 și 2011, cu o creștere cumulată de 57%. (c) O fază ce a urmat Marii Recesiuni, cu creșteri și scăderi moderate, a dus la o creștere anuală medie de aproximativ 1%. (d) A urmat apoi o creștere bruscă, de peste 5% (deci înapoi la cifrele de dinaintea crizei). (e) Cel mai recent s-a evidențiat o scădere de -2,6%, care reprezintă cea mai mare scădere anuală înregistrată în seria noastră de 30 de ani (Figura 2).

>>

Figura 2. Valoarea adaugată a prezenței la nivel global (pentru toate cele 130 de țări, 1990-2019, puncte valorice)

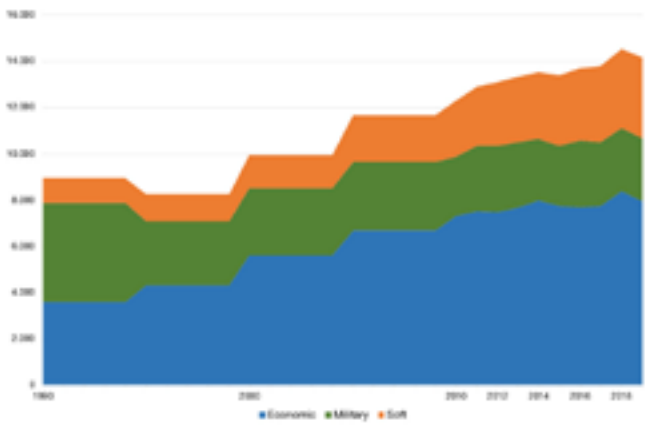

Sursă: Institutul Regal Elcano, Indicele de prezență globală Elcano.

Diferitele variabile și dimensiuni (economice, militare și soft) au contribuit de asemenea în diferite moduri la viteza globalizării, în funcție de fază. Între 1990 și 2005, principalul vector al globalizării a fost dimensiunea economică. Dimensiunea soft a adus o contribuție pozitivă, deși modestă în această perioadă, în timp ce armata a arătat o anumită reducere. Chiar și așa, aceste tendințe s-au schimbat semnificativ în anii 2000, atunci când dimensiunea soft a început să conducă globalizarea. În ceea ce privește ultimii ani, atât creșterea, cât și scăderea prezenței globale agregate se datorează în special performanței dimensiunii economice.

> Efectele COVID-19 asupra schimburilor globale

Este important de sublinat că Indicele global de prezență Elcano surprinde tendințele structurale, ceea ce înseamnă că „turbulențele" financiare tranzitorii sau schimbările politice sunt rareori reflectate în rezultatele sale. Există de asemenea un decalaj de aproximativ doi ani înainte ca modificările dimensiunilor și a variabilelor să fie reflectate de Index. Efectele crizei din 2008-09 nu au apărut în Index până în 2011, astfel că nu se așteaptă ca efectele pandemiei COVID-19 să se înregistreze în valorile Indexului mai devreme de 2021 sau chiar 2022.

Deși impactul pe termen scurt, mediu și lung al pandemiei din diferite sectoare este deja estimat și prognozat de numeroși autori și instituții, per ansamblu, în termeni de globalizare, lucrurile sunt încă incomplete. O modalitate de a explora impactul viitor al crizei din sănătate (și răspunsurile politice adoptate atât la nivel național cât și global) este de a observa diferite scenarii, bazate pe efectele Marii Recesiuni asupra valorii adăugate a Indicelui de prezență global Elcano.

> Scenariul A: O criză ca cea din 2008

Dacă urgența actuală din sectorul sănătății și consecințele sale la nivel economic, politic și social sunt la o scară similară cu cea a crizei anterioare, ne-am aștepta ca schimbarea datelor din cadrul Indicelui global de prezență Elcano să fie similară cu perioada 2010-15, pentru toate variabilele și dimensiunile urmărite.

> Scenariul B: O criză mai gravă decât cea din 2008

Unii analiști susțin că efectele și consecințele economice, politice și sociale vor fi cu mult mai devastatoare și mai profunde decât cele ale crizei din 2008. Într-un astfel de scenariu, cifrele pentru dimensiunile Indicelui ar înregistra, probabil din 2022, cel mai accentuat declin posibil pentru fiecare dintre indicatorii observați în perioada 2010-18.

> Scenariul C: O criză diferită de cea din 2008

În cele din urmă, caracteristicile specifice ale acestei crize și diferențele față de cea din 2008 poate însemna că variabilele se vor comporta diferit. Previziunile și estimările prezic un impact asupra variabilelor economice similar cu cel al Marii Recesiuni, și un impact mai puternic asupra variabilelor soft, ca urmare a reducerii dramatice a mișcărilor transfrontaliere ale oamenilor (aspect care afectează indicatori precum trupele desfășurate, educația, migrația sau turismul).

În acest scenariu, performanța așteptată pe fiecare dintre cele 16 variabile (motivul este detaliat aici) ar duce la un

Figura 3. Trei scenarii de globalizare după COVID-19 (%)

	Scenariul A O criză similară cu 2008 *Rata medie (2010-15)*	Scenariul B O criză mai rea decât 2008 *Scădere mai mare (2010-18)*	Scenariul C O criză diferită de 2008
Energie	6,8	-36,2	-11,1
Materii prime	4,3	-7,5	-1,1
Produse	2,6	-3,4	-0,7
Servicii	1,7	-0,7	-0,7
Investiții	-0,3	-8,9	-0,3
Trupe	-4,0	-10,2	5,7
Echipament militar	3,7	-2,0	-1,0
Migrație	1,4	-1,0	-1,0
Turism	3,7	2,0	2,0
Sporturi	-0,8	-1,7	-1,7
Cultură	7,3	-8,9	-1,8
Informații	16,9	-1,4	16,9
Tehnologie	4,2	1,7	4,2
Știință	5,0	3,4	5,0
Educație	5,2	0,1	0,1
Cooperare pentru dezvoltare	2,6	-4,8	4,1

Sursă: Autorii articolului, în baza Indicelui de prezență globală Elcano.

>>

Figura 4. Prezență globală agregată, proiecții în scenariile A, B și C (modificarea valorii indicelui față de 2019)

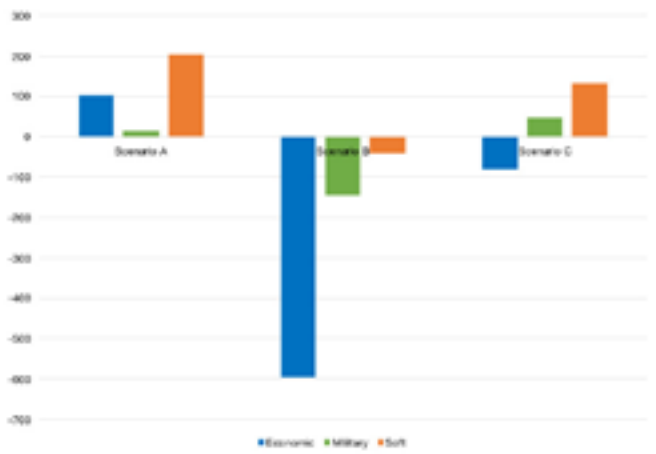

Sursă: Autorii articolului, în baza Indicelui de prezență globală Elcano.

Figura 5. Prezență globală agregată, proiecții în scenariile A, B și C (modificarea procentuală a indicelui față de 2019)

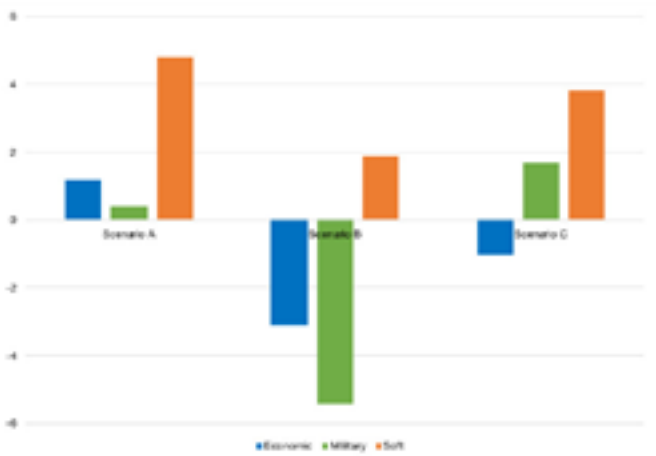

Sursă: Autorii articolului, în baza Indicelui de prezență globală Elcano.

al treilea scenariu, în care impactul crizei actuale asupra globalizării este diferit de cel al crizei din 2008 (Figura 3).

Doar unul dintre cele trei scenarii (scenariul B) ar duce la o de-globalizare efectivă, cu o prezență globală agregată a tuturor celor 130 de țări în scădere cu 1% față de valorile din 2019. Aceasta ar afecta toate dimensiunile, în special pe cea economică (în termeni absoluți) și pe cea militară (în termeni relativi).

Cu toate acestea, dacă efectele transformaționale sunt similare cu cele ale crizei anterioare (scenariul A), ne-am putea aștepta la continuitate în procesul de globalizare (+1,7% prezență globală totală), cu o serie de creșteri cumulative ale dimensiunii *soft* și, într-o măsură mai mică, a dimensiunii economice.

În cele din urmă, scenariul bazat pe diferite efecte transformaționale comparativ cu criza anterioară ar urma să rămână în proximitatea globalizării, prezența globală agregată crescând cu 0,7%. Acesta ar fi rezultatul unei dimensiuni *soft* mai dinamice, compensată de o ușoară scădere a dimensiunii economice (Figurile 4 și 5).

Pe scurt, similar crizei de la sfârșitul anilor 2000, actuala criză va avea un impact asupra relațiilor internaționale. Ne putem aștepta să vedem o accelerare a schimbărilor structurale pe care le-am văzut deja în cadrul procesului de globalizare. ■

Adrese de corespondență:
Iliana Olivié <iolivie@rielcano.org>
Manuel Gracia <mgracia@rielcano.org>

> Problema COVID-19: îngrijirea la domiciliu în Europa centrală

de **Brigitte Aulenbacher**, Universitatea Johannes Kepler, Austria și membră în comisiile de cercetare ISA pentru Economie și societate (RC02), Sărăcie, bunăstare și politici sociale (RC19), Sociologia muncii (RC30), și Femei, gen și societate (RC32); **Petra Ezzeddine**, Universitatea Charles, Cehia; **Dóra Gábriel**, Institutul Maghiar de Cercetări Demografice, Ungaria; **Michael Leiblfinger**, Universitatea Johannes Kepler, Austria și membru în comisiile ISA RC19 și RC30; **Kinga Milankovics**, Fundația HEKATE Conscious Ageing, Ungaria; și **Veronika Prieler**, Universitatea Johannes Kepler, Austria și membră în comisiile ISA RC19 și RC32

O mască promovată pentru navetiști, astfel încât aceștia să poată fi identificați instantaneu ca lucrători la frontiera maghiară-austriacă.

În Europa Centrală, îngrijirea la domiciliu este un pilon din ce în ce mai important al programelor de asistență a vârstnicilor. Lucrătorii din acest sector, în special femeile migrante, trăiesc și lucrează în gospodăriile acestor beneficiari de îngrijire. Responsabilitățile lor variază de la menaj și până la sarcini medicale. Reglementarea îngrijirii la domiciliu variază de la țară la țară, cu o serie de condiții de muncă precare ca și numitor comun. Asistența la domiciliu în Europa Centrală se bazează pe migrația circulară și, de multe ori, intermediarii recrutează lucrători din țări mai sărace care sunt împinși să accepte (orice) locuri de muncă în străinătate. O condiție prealabilă pentru acest model constă tocmai în circulația mai mult sau mai puțin liberă a lucrătorilor în interiorul statelor membre ale UE (și nu numai), circulație care în timpul pandemiei COVID-19 nu mai poate fi luată ca atare din cauza restricțiilor și a granițelor închise. Acest articol analizează situația asistenței medicale în Austria, Cehia și Ungaria, prezentând modelele lor de asistență și arătând modul în care îngrijirea la domiciliu a fost afectată de pandemie.

> Asistența la domiciliu în Austria, Cehia și Ungaria

În Austria, îngrijirea la domiciliu este legiferată ca și profesie. De obicei, doi asistenți alternează într-o gospodărie la fiecare două până la patru săptămâni. Aceștia sunt lucrători independenți, ceea ce denotă flexibilitate, în special pentru cei care primesc acest tip de îngrijire, în timp ce la rândul lor, îngrijitorii nu sunt eligibili pentru salariul minim, concediu plătit ori concediu medical. Spre deosebire de Austria, atât Republica Cehă cât și Ungaria, trimit, dar și primesc lucrători în acest sector de îngrijire la domiciliu. Îngrijitorii cehi și unguri circulă în principal în țările vorbitoare de limbă germană – Austria și Germania. Pentru Cehia, unde migranții desfășoară activități de îngrijire la domiciliu pentru gospodăriile private, este un fenomen destul de nou, iar Ucraina este una din principalele țări de unde aceștia vin. Sectorul de îngrijire la domiciliu din Cehia este încă mic, iar obținerea unui permis de ședere a lucrătorilor migranți (non-UE) depinde de un contract de muncă valabil. Ungaria primește în principal lucrători etnici maghiari din Ucraina și România care, din cauza apropierii lingvistice și culturale, nu se îndreaptă neapărat spre Europa de Vest pentru salarii mai mari. Majoritatea îngrijitorilor migranți din Ungaria lucrează informal, însă există și câteva oportunități formale de angajare.

> Provocările aduse de pandemia COVID-19

Pe măsură ce pandemia COVID-19 s-a răspândit, lucrurile au evoluat către o închidere imediată a frontierelor, nu numai, ci și în Europa Centrală, pentru o vreme fiind oprită migrația circulară transfrontalieră. În Austria, pandemia a adus o prezență mediatică constantă pentru îngrijirea la domiciliu, devenind de altfel subiect pe agenda diferiților actori care s-au străduit să continue fără schimbări în loc să caute alternative. Guvernele german, austriac și ceh au negociat cu succes „coridoare de îngrijire", lucrătorii maghiari în îngrijirea la domiciliu fiind liberi să intre în Austria. Acești lucrători au început să ia în considerare dacă ar trebui să rămână acasă, ceea ce probabil ar însemna pierderea veniturilor, ori să plece pentru/ să rămână în țara de primire. În Austria, mai mulți îngrijitori și-au extins turele, activitate pe care guvernul federal le-a stimulat-o printr-un bonus unic de 500 de euro, fără taxe. Între sfârșitul lunii martie și mai, lucrători în îngrijiirea la domiciliu din Bulgaria, Croația și România au fost aduși în

>>

Austria cu trei avioane, precum și alte șase trenuri speciale, numai din România. În timp ce la început, toți acești lucrători au fost carantinați timp de 14 zile într-un hotel, fără plată, mai târziu doar cei care erau testați și confirmați pozitiv – precum și cei care au stat în același compartiment de tren cu ei – au fost nevoiți să stea în carantină, din nou, fără plată. Pe măsură ce frontierele din Europa Centrală se redeschideau la mijlocul lunii iunie, căile de călătorie regulate deveneau disponibile din nou pentru migranții circulari.

Ca urmare a regimului transfrontalier strict din primele câteva luni ale pandemiei, lucrătorii în îngrijire care treceau frontiera înapoi în Republica Cehă s-au confruntat cu o auto-izolare de 14 zile obligatorie, la domiciliu. Mai mult, au trebuit să furnizeze un test negativ COVID-19, cu noi teste necesare la fiecare 14 zile, pentru care au trebuit să plătească singuri. Discursurile mass-media dominante au descris migranții circulari cehi ca fiind o amenințare semnificativă pentru sănătatea publică. După cum au raportat online unii lucrători în îngrijire, familiile lor s-au confruntat cu stigmatul social de potențiali purtători de virus în comunitățile locale. La începutul pandemiei, lucrătorii ucraineni în îngrijire, în special, au exprimat adesea sentimente de nesiguranță, teamă și îngrijorarea că vor ajunge șomeri și „blocați" în Republica Cehă fără nicio posibilitate de întoarcere acasă. Abia pe 4 mai, Ministerul de Interne a introdus noi reglementări care să anuleze perioada de 60 de zile pentru acordarea unui permis nou de ședere în cazul în care migranții își pierdeau locul de muncă pe timpul stării de urgență. Spre deosebire de reportajele din mass-media privind situația lucrătorilor cehi transfrontalieri, starea migranților lucrători în îngrijire în Republica Cehă a rămas învăluită în tăcere, chiar și în discursurile generale despre relevanța socială a lucrătorilor din infrastructura critică și necesitatea urgentă de a le oferi echipament de protecție adecvat.

În Ungaria, lipsită de acoperirea mediatică văzută în Austria și Republica Cehă, reacția guvernului la pandemie a creat o presiune suplimentară în îngrijirea persoanelor în vârstă: mii de pacienți au fost trimiși acasă din spitale pentru a elibera paturi pentru viitorii pacienți cu COVID-19. Acest lucru a creat o cerere pentru ajutor suplimentar în sectorul de îngrijire, în timp ce lucrătorii din România și Ucraina fie s-au întors în țara lor de origine, fie nu au putut trece frontiera în Ungaria. Piața de îngrijire la domiciliu a fost în continuare problematică, mulți oameni pierzându-și locurile de muncă și, odată cu aceasta, dorința lor de a plăti pentru servicii de îngrijire, a scăzut. În timp ce mulți lucrători maghiari din sectorul de îngrijire au fost fericiți să rămână mai mult timp în Austria prin prisma bonusului introdus, alții nu au fost capabili ori dispuși să se întoarcă la lucru, confruntându-se cu obligații sporite în propria țară. Pe rețelele de socializare, îngrijitorii maghiari care lucrează în Austria și-au exprimat resentimentul față de măsurile țării beneficiare de a transporta lucrători români în îngrijire. Mulți dintre ei au fost de acord că prin acordarea acestui privilegiu unui grup de migranți, ar putea risca propriul lor loc de muncă (în viitor).

> Concluzie

În timpul pandemiei, condițiile de muncă din țările de destinație și de trimitere au fost în continuare subminate. Cu toate acestea, cu condiții mai grave în țările lor de origine, lucrătorii migranți au fost împinși să accepte locuri de muncă oferite în străinătate, în pofida potențialelor riscuri de sănătate și a altor riscuri și restricții din timpul pandemiei. Piața muncii pentru îngrijirea transfrontalieră este adesea descrisă ca fiind una în care câștigul este de ambele părți – persoanele în vârstă primesc îngrijiri la prețuri accesibile, iar migranții un loc de muncă plătit mai bine decât alternativa de acasă. De fapt, această piață central-europeană de îngrijire creează un sistem de inegalități structurale bazate pe naționalitate, exploatare transnațională a forței de muncă și excludere, fapte ce contravin mitului unei Europe egalitare și integrate. Deși pandemia a acordat un nou tip de atenție fragilității regimului de îngrijire la domiciliu, dorințele și nevoile lucrătorilor în îngrijire ori a beneficiarilor acestor servicii, fie nu au fost abordate, fie au fost abordate insuficient ori inegal. Rudele și cei care au nevoie de îngrijire s-au confruntat cu anxietatea și lipsa de sprijin public din cauza granițelor închise. În timp ce multe măsuri aveau scopul de a asigura continuarea îngrijirii la domiciliu, condițiile de viață și de muncă ale lucrătorilor care erau precare chiar și înainte de pandemie, au rămas ignorate. Din cauza distanțării sociale – precum și cea între beneficiarii de îngrijire și rudele lor – îngrijitorii s-au confruntat cu sarcini de muncă sporite și izolare. Călătoriile transnaționale au adus riscul de contaminare și/ sau carantină (neplătită). Lucrătorii în îngrijire blocați în țările lor de origine s-au confruntat cu lipsuri financiare. Și, în ciuda discursurilor despre relevanța lor sistemică, lucrătorii din acest sector au fost prezentați ca o amenințare la adresa sănătății publice și a pieților forței de muncă naționale. Povara socială și financiară a pandemiei a ajuns astfel să cadă pe umerii migranților circulari. ■

Adrese de corespondență:
Brigitte Aulenbacher <brigitte.aulenbacher@jku.at>
Petra Ezzeddine <petra.ezzeddine@fhs.cuni.cz>
Dóra Gábriel <gabriel@demografia.hu>
Michael Leiblfinger <michael.leiblfinger@jku.at>
Kinga Milankovics <kinga@hekatefoundation.org>
Veronika Prieler <veronika.prieler@jku.at>

> Sociologia publică din Asia de Sud

în timpul carantinei

de **Dev Nath Pathak**, Universitatea din Asia de Sud, India

Ilustrație realizată de Arbu.

O ocazie de a regândi Asia de Sud în ceea ce privește emoțiile umane, suferința și crizele socio-politice a fost trecută încă o dată cu vederea în timpul carantinei aplicate în încercarea de a controla răspândirea coronavirusului în regiune. O trecere în revistă rapidă a pieselor acestei probleme ar putea ajuta la înțelegerea ei. Ecoul vechii retorici a statelor geopolitice a răsunat în desfășurarea recentă a unei vechi dispute între Nepal și India cu privire la Kalapani, o zonă terestră din Himalaya. Acesta s-a produs chiar în mijlocul crizei încercărilor disperate ale lucrătorilor migranți de a se întoarce acasă în timpul carantinei. La aceasta, trebuie adăugat eșecul reuniunii SAARC (Asociația Asiatică de Sud pentru Cooperare Regională) pe tema COVID-19 desfășurată în timpul carantinei, care a dezvăluit încă o dată că Asia de Sud nu este altceva decât un joc pentru multe dintre statele sale membre. Invariabil se reduce la participarea statelor membre la reuniuni ocazionale, la ceea ce nu este altceva decât un talk-show despre dimensiunea și fondurile comune, interesele strategice comune și legăturile bilaterale, securitate și siguranță. Aproape că nu există niciun fel de spațiu pentru a discuta despre emoțiile oamenilor, dinamica socio-culturală, conexiunile și fluxurile sociale. Rareori se gândește careva că Asia de Sud, ca entitate socială subexplorată, implică, de asemenea, o posibilă compasiune transfrontalieră, empatie și colaborare în conformitate cu emoțiile comune din regiune. O idee tulburătoare a unei Asii de Sud dezumanizate domină și ascunde sentimentele umane, angoasa și anxietatea din regiune. Pe scurt, o sociologie publică a suferinței, a anxietății și a emoțiilor din Asia de Sud nu are nicio șansă pe cât de mică să reușească să apară din cauza predominanței unui obiectiv dur, „cu sânge rece" – așa-numita „diplomație COVID". Și, prin urmare, o sociologie veridică a emoțiilor Asiei de Sud în care oamenii și lupta lor sunt centrale, rămâne un proiect mereu neterminat.

> Criza lucrătorilor migranți

Poate că pandemia COVID-19 a venit în mod universal în parte ca o binecuvântare deghizată: a fost o lovitură pentru fețele inteligente ale multora, inclusiv ale celor din clasa de mijloc educată și din clasa de intelectuali care pretindeau că au înțeles lucrătorii migranți. Situația

>>

muncitorilor migranți a devenit o curiozitate în întreaga regiune, aceștia având o existență socială duală, descrisă de obicei ca fiind „un picior în oraș și un altul în sat". Toți cei care pretindeau că au înțeles masa de muncitori din sectoarele formale și informale ale economiei au fost surprinși căutând răspunsuri. O serie de articole de opinie din ziare și mediul online au dezvăluit doar jargon politic și idei triviale despre diviziunea rural-urbană în diferite părți ale regiunii. Într-o astfel de situație, crăpăturile din „armura" statului au devenit evidente. Am asistat la o posibilă dispariție a mecanismului de guvernare și gestionare a crizelor în timpul pandemiei din întreaga regiune. În schimb, au existat spectacole evidente, precum lovirea ustensilelor, lampioanele iluminate și dușul de petale al elicopterelor forțelor aeriene asupra lucrătorilor din sectorul de sănătate al Indiei. Pandemia a devenit și mai mult o sursă de panică în rândul oamenilor din cauza politicilor și acțiunilor prost concepute în Asia de Sud. Ar putea exista excepții pe ici-colo, însă rămâne totuși un eșec comun în modul în care statele din Asia de Sud au perceput oamenii în fața unei pandemii.

În acest context, întoarcerea lucrătorilor migranți a devenit o criză comună în regiune, subliniind absența unei abordări empatice. O mare parte dintre discuțiile din Asia de Sud în contextul COVID-19 planează în jurul complexității problematicii migrației. Tuturor li s-a amintit brusc de un vechi truism: lucrătorii migranți sunt coloana vertebrală a unei părți substanțiale a economiei. Fiecare gospodărie de clasă mijlocie din orașele din Asia de Sud prosperă datorită ajutorului lucrătorilor migranți. Și totuși, din păcate, acești lucrători au fost percepuți doar ca simple părți ale unei mașinării, decât ca oameni, indivizi cu emoții, imperative și sensibilitate. Acest lucru este de obicei vizibil în întreaga regiune. Bangladesh nu a avut suficientă grijă de dezordinea din industria confecțiilor, fapt care a contribuit enorm la ocuparea forței de muncă în țară și, prin urmare, mulți muncitori au mers înainte și înapoi între Dhaka și orașele/ satele lor natale în speranța că vor găsi de lucru. Totodată, Bangladesh nu a reușit să facă planuri pentru lucrătorii care se întorc de departe, din țări precum India și Nepal. Muncitorii care au contribuit odată la economia remitențelor au devenit migranți fără o națiune chiar și în India. S-au întors într-o națiune nerecunoscătoare, ca să zic așa. Muncitorii nepalezi care se întorceau din India în Nepal au fost nevoiți să meargă pe câțiva kilometri dificili fără să li se ofere pe parcursul lor niciun fel îngrijire. În India, au existat aranjamente de-a lungul claselor sociale: au fost aranjate zboruri pentru migranții care se întorceau din locații străine, în timp ce pentru cei interni nu a fost făcut niciun demers. Deși foarte puțin raportată, nici situația lucrătorilor din Pakistan nu a fost una lăudabilă. Acești muncitori, fie ei din sectorul formal sau informal, au fost văzuți doar ca întruchiparea puterii de muncă vandabile. Nu au fost percepuți ca oameni cu sentimente, mitologie, folclor, cultură ori viață de zi cu zi. Acest lucru indică necesitatea reconfigurării Asiei de Sud ca o categorie socială populată de muncitori.

> Pentru o sociologie veridică a emoțiilor din Asia de Sud

Ar trebui să ne îndepărtăm de logica dominantă a statului și a geopoliticii din Asia de Sud, astfel încât să explorăm o sociologie nuanțată și veridică din punct de vedere emoțional în regiune. În cadrul unei astfel de sociologii, se pot elabora noi utopii pentru locuitorii Asiei de Sud, o sociologie în care emoția și rațiunea se pot combina pentru o mai bună înțelegere a realității sociale. O astfel de sociologie ar trebui să fie sensibilă la publicul volatil din punct de vedere emoțional. Căci, în cadrul relativ fluid al sentimentelor, am putea să ne apropiem unul de celălalt, să fim egali și capabili de compasiune și empatie. Din păcate, politica mult-felicitată a Indiei de „vecinătate înainte de toate" se dovedește a fi mai mult un truc diplomatic decât o schiță pentru o unire socio-culturală. O astfel de politică păstrează conotația că India este superioară vecinilor săi și, prin urmare, ar trebui să aibă grijă de ei. Cu acest complex de superioritate se prăbușește în fața pandemiei și a declinului statului, a condițiilor mizere ale populației și a lipsei de speranță. Mai degrabă decât trucuri politice, ar fi fost mai bine dacă toți, atât în interiorul cât și peste granițe, am putea să ne îndepărtăm împreună de această provocare. ■

Adresă de corespondență: Dev Nath Pathak <dev@soc.sau.ac.in>

> Sociologia publică: în fața pandemiei

de **Michele Grigolo** și **Craig Lundy**, Universitatea Nottingham Trent, Marea Britanie

Trăim vremuri dificile, vremuri care provoacă sociologia publică în multe feluri. Răspândirea COVID-19 a amplificat disparitățile și inegalitățile în cadrul societăților. A subliniat rolul publicului asupra intereselor private și totuși, logica profitului care a pătruns adânc în diferite domenii ale vieții sociale, inclusiv în educație, se reafirmă pe măsură ce pandemia este, așa cum ni se spune, ținută sub control. Am dori să prezentăm aici experiența sociologiei publice în cadrul Universității Nottingham Trent (NTU), din Marea Britanie, și să discutăm în special despre programul nostru de masterat care se centrează pe sociologia publică. Oferim acest lucru în speranța de a provoca o reflecție colectivă asupra sociologiei publice pe timp de pandemie, venind ca o oportunitate pentru cei interesați de sociologia publică să se reunească și să dezvolte legături și colaborări suplimentare.

Pentru început, dorim să clarificăm ce înțelegem prin „sociologie publică". În discursul prezidențial de impact susținut pentru ASA în 2005, Michael Burawoy a înțeles „sociologia publică" ca fiind un dialog între sociologi și publicul lor, în direcția producerii unei agende comune. Am fi de acord. Cu toate acestea, în opinia noastră, studenții din programele noastre de sociologie nu sunt doar „primele noastre publicuri" – sunt sociologi publici în sine. Ca atare, ei nu sunt doar destinatarii pedagogiei, ci co-producători în cunoaștere și practicanți activi ai comunității de la bun început. După cum indică acest lucru, abordarea noastră față de sociologia publică aici la NTU s-a centrat în jurul a ceea ce ne place să denumim relația recursivă dintre pedagogie, cercetare și practică. Asemeni stelelor dintr-o constelație zodiacală, fiecare dintre aceste elemente se bazează pe celelalte pentru semnificație, sprijin și îmbogățire. Deși nu orice activitate de sociologie publică trebuie să implice în mod explicit toate cele trei puncte ale triunghiului, multe o fac, ajungând astfel ca toate să contribuie la consolidarea legăturilor dintre ele.

Această abordare a ghidat conținutul și organizarea programului nostru masteral de sociologie. Modulele noastre abordează diferite aspecte ale sociologiei publice, de la teorie la metodologie și abordări practice. În modulul nostru de Service Learning, studenții colaborează cu organizațiile locale non-profit, construind un proiect specific care să se bazeze pe capacitățile tinerilor de a răspunde unei nevoi sau a unei dorințe a organizației. Toate acestea se referă la „a învăța cu", spre deosebire de „a învăța de la", și a deveni parte a unui proces cu înțelegerea faptului că tocmai procesele fac diferența atunci când vine vorba de cunoaștere și schimbare. Bazându-se pe această colaborare, studenții pot produce un raport pentru organizația lor parteneră sau, dacă preferă, pot scrie un articol pentru un jurnal academic – două alternative la disertația convențională care vizează, în moduri diferite, să promoveze prima ocazie a studenților la propria contribuție adusă sociologie publice.

Deși membrii echipei noastre împărtășesc și au multe în comun – precum angajamentul față de justiția socială și valoarea abordării „recursive" a sociologiei publice tocmai subliniată – trebuie menționat faptul că nu lipsesc divergențele și discrepanțele în diversele noastre căutări de sociologie publică. În plus, realitatea trăită a sociologiei publice la NTU continuă să evolueze, pe măsură ce învățăm de la ceilalți și creștem ca oameni și colectiv. Luăm aceste două fațete drept virtuți. Acestea ajută, de asemenea, să explice de ce sociologia publică pentru noi este mai degrabă o „sociologie publică critică", în măsura în care acest nou termen adăugat sugerează disponibilitatea de a încuraja reflecția critică și practica în rândul participanților.

În afară de programul nostru masteral, această desfășurare a sociologiei publice critice a fost abordată printr-o serie de alte modalități. În 2017 am găzduit un simpozion omonim de sociologie publică critică la NTU, finanțat de British Sociological Association, iar în 2019 am publicat cercetări privind pedagogia noastră în Journal of Higher Education Outreach and Engagement („Evaluarea complexității practicilor de Service-Learning: lecții din și pentru teoria sistemelor complexe" de Burton, Hutchings, Lundy și Lyons-Lewis). Unii membri ai echipei noastre au recurs la cercetări axate pe acțiunea participativă în explorarea problemelor empirice de muncă și de ocupare a forței de muncă cu organizațiile din

>>

„Nu este vorba de a reveni la normal pentru că și normalitatea face parte din problemă”

sectorul voluntar, în prezent fiind dezvoltate noi traiectorii – de exemplu, în jurul drepturilor omului în Nottingham. De-a lungul acestor activități, personalul academic, studenții și partenerii comunitari au fost implicați, lucrând împreună pentru beneficiul reciproc.

Actuala pandemie ne-a obligat să ne reconsiderăm angajamentul față de sociologia publică critică. Plecăm de la întrebări precum: Cum mărește această pandemie inegalitățile existente? Ce măsuri pentru controlul pandemiei sunt necesare și justificate? Cum continuăm să ne facem munca în circumstanțele actuale? Ar trebui munca noastră să își schimbe direcția și conținutul? Pentru noi, orice răspuns la aceste întrebări ar trebui să implice pe mai departe, pedagogia, cercetarea și practica. În momentul scrierii acestui material (mai 2020), guvernul britanic a început să relaxeze măsurile „carantinei”. A început o conversație cu partenerii noștri comunitari despre modul în care COVID-19 i-a afectat pe ei și pe comunitățile vulnerabile din Nottingham. Privind în perspectivă, gândurile noastre sunt preocupate de modul în care sociologia publică ar putea răspunde cel mai bine la această pandemie, într-un mod care să protejeze grupurile vulnerabile și să împuternicească acțiunea comunității. Întrucât sectorul învățământului superior se confruntă cu reduceri masive de finanțare, pe lângă cele deja suferite, ne întrebăm cum acest moment de profundă incertitudine și instabilitate ar putea oferi oportunități de a rezista logicii profitului care domină sistemul de învățământ din Marea Britanie și de a reformula ceea ce înseamnă și face educația în societate.

În cele din urmă, ne dorim să ieșim din această pandemie cu un puternic sentiment de apartenență la o comunitate mai mare. Împotriva fricii și a izolării produse de actuala carantină, considerăm că este important, ca sociologi publici critici, să reafirmăm centralitatea societății și a socialului pentru reconstrucția relațiilor umane. Nu este vorba de a reveni la normal pentru că, așa cum unii au subliniat deja pe bună dreptate, și normalitatea face parte din problemă. Mai degrabă, este vorba de a merge mai departe într-un loc mai bun. Sociologia și sociologia publică ar trebui să ajute la asta, credem noi, într-un mod critic. Prin prisma tuturor acestor motive expuse, ne dorim să aflăm mai multe de la alți cercetători și studenți ai sociologiei publice despre munca și gândurile lor, cu speranța de a stabili legături între noi care să prețuiască și să caute să promoveze locul sociologiei publice. Vă rugăm să ne contactați dacă sunteți interesat să participați la această conversație. ■

Adrese de corespondență:
Michele Grigolo <michele.grigolo@ntu.ac.uk>
Craig Lundy <craig.lundy@ntu.ac.uk>

> Distanțarea socială: relevanța sociologiei

de **Syed Farid Alatas**, Universitatea Națională din Singapore

Păstrarea distanței (fizice) în timpul pandemiei Covid-19. Credit: Mick Baker/ flickr.com. Unele drepturi sunt rezervate.

Subiectul este în fapt o scuză pentru a introduce cititorul în domeniul sociologiei. Cu toate acestea, ca premiu pentru răbdare și atenție, voi atinge și subiectul distanțării sociale – doar pentru a explica de ce este un termen impropriu. Însă trebuie să înțelegem ce este sociologia pentru a ajunge să înțelegem de ce stau lucrurile așa.

> Ce este sociologia?

Putem începe cu fondatorul acestei discipline, Abd al-Rahman Ibn Khaldun (AD 1332-1406), unul dintre cei mai remarcabili eruditi musulmani ai perioadei pre-moderne. El a fondat o știință cu totul nouă, denumită știința societății umane (*'ilm al-ijtima' al-insani*). Aceasta este cunoscută acum sub numele de sociologie: studiul societății. În cuvintele marelui sociolog german Karl Mannheim (1893-1974), societatea în sine se referă la diferite forme de coabitare a oamenilor. Aceste forme, în care sunt incluse contactul social, distanța socială, izolarea, individualizarea, cooperarea, competiția, diviziunea muncii și integrarea socială, permit oamenilor să interacționeze, să trăiască, să se asocieze în diferite grupuri, să formeze comunități și societăți. Este important să înțelegem natura societății și a vieții de grup pentru a înțelege comportamentul și evenimentele sociale. Ibn Khaldun ne ajută să înțelegem asta.

Pentru a arăta de ce este necesar să cunoaștem natura societății, pentru a distinge între realitate și ficțiune în istorie, Ibn Khaldun ne exemplifică prin discuțiile prezente în scrierile istorice referitoare la conducătorul marocan Idris bin Idris (AD 803-828), din dinastia Idrisid. Una dintre narațiunile vremii susținea că tânărul Idris ar fi fost produsul unei relați adultere între mama sa și Rashid, un cliend al Idrisizilor. Adevărul este însă altul – tatăl lui Idris s-a căsătorit cu o membră a triburilor Berber și a trăit în deșert împreună cu acea comunitate. Punctul de vedere sociologic al lui Ibn Khaldun este că natura vieții în deșert nu permite ca evenimente precum aventurile extra-maritale să se întâmple fără ca întreaga comunitate să afle despre ele. Dacă știm ceva despre societățile deșertice, despre viața nomazilor deșertului, despre modul în care aceștia interacționează, condițiile lor sociale, putem concluziona că este puțin probabil ca Idris să se fi născut ca urmare a unei relații ilicite.

Sociologia, așadar, se referă șa înțelegerea naturii socialului și la cum factorii sociali joacă un rol în dezvoltarea comunităților, a societăților și a civilizațiilor. Cu acest scop bine determinat de a explica interacțiunea umană, cooperarea și asocierile, idei sociologice au fost de multe ori duse în afara sferei academice. Ele au fost preluate și consolidate de politicieni, de multe ori chiar influențând formularea politicilor sociale în țări din întreaga lume.

>>

> Rajaratnam și Ronald Reagan despre Ibn Khaldun

Regretatul S. Rajaratnam (1915-2006), ministru al afacerilor externe (1965-1980) și vice prim ministru (1980-1985) în Singapore, a folosit ideile lui Ibn Khaldun în reflecțiile sale asupra viitorului Republicii Singapore în secolul XXI.

Într-un discurs ținut în decembrie 1979 , acesta a abordat problematica modului în care societatea ar putea achiziționa și utiliza *virtu*, termen înțeles din perspectiva lui Machiavelli drept calități virtuoase precum mândria, curajul, abilitatea, forța și neînduplecarea ce ajută un ins să devină cel care controlează o situație. *Virtu* este de ceea ce are nevoie o societate în confruntarea cu forțele economice, sociale, culturale, politice și tehnologice care o împing în viitor, în fața cărora eșecul în a controla situația va rezulta într-un declin al societății. Rajaratnam și-a formulat aceste perspective în perioada Revoluției Iraniene, ceea ce l-a făcut și să reflecteze la evoluția și declinul civilizației Islamice. Acest proces l-a adus, la sugestia prietenului său sociolog, Syed Hussein Alatas, în fața lucrării Al-Muqaddimah (de Ibn Khaldun), o introducere în trei volume în istoria arabilor, berberilor și a altor națiuni.

Rajaratnam explică cum conceptul-cheie al lui Ibn-Khaldun, *'asabiyya*, sentiment al solidarității de grup caracteristic triburilor, satelor și așezărilor de pionierat, a fost cel care a făcut ca societatea nomadică să fie mai puternică, mai curajoasă și independentă în comparație cu indivizii care trăiau în orașe. Aceste legături ale *'asabiyya* sunt cele care le-au permis nomazilor să cucerească orașe și să formeze noi dinastii. Înțelegerea lui Rajaratnam este aceea că *'asabiyya* lui Ibn Khaldun este *virtu*-ul lui Machiavelli.

La aproape doi ani după discursul lui Rajaratnam, un cunoscut citat din Ibn Khaldun a fost folosit de către președintele Statelor Unite, Ronald Reagan: „Ar trebui să se știe că la începutul dinastiei impozitarea produce un venit ridicat din evaluări mici. La finalul dinastiei, aceasta produce un venit scăzut din evaluări mari. Motivul pentru aceasta este acela că atunci când dinastia urmează calea (*sunan*) religiei, ea impune doar acele taxe care sunt stipulate de legile religioase, precum taxe de caritate, pe pământ sau cele comunitare".

Președintele Reagan l-a citat pe Ibn Khaldun drept unul dintre primii exponenți ai teoriei economice din perspectiva furnizării, o doctrină pe care administrația sa și-a bazat multe dintre politici – micșorarea taxelor ca stimulent al economiei, rezultând în generarea unor venituri crescute din taxe. Citând din Ibn Khaldun, Reagan a explicat că „încercăm să ajungem la evaluări mici și venituri mari."[2]

Pentru Ibn Khaldun, declinul *'asabiyya* corelat cu goana după lux a claselor conducătoare ar rezulta în taxe crescute. Problema e din ce în ce mai mare, generație cu generație, cu cât elitele la putere dezvoltă un stil de viață mai sofisticat și luxos, fapt ce implică creșterea taxelor. Ele ajung în final să reducă sau chiar să oprească activitățile productive care, la rândul lor, încetinesc producția și ciclicitatea financiară a dinastiilor, ducând în final la dispariția lor. Această problemă l-a interesat și pe Rajaratnam. El considera că Singapore a intrat în secolul XXI și că trebuie să „navigheze în siguranță prin *fortuna* – jocul capricios al forțelor mondiale" – fiind nevoie așadar de *virtu* (Machiavelli) sau de *'asabiyya* (Ibn Khaldun).

> Durkheim și studiul sinuciderii

În timp ce psihologia este știința minții și a conștiinței individuale, sociologia studiază conștiința colectivă ca fapt social. Conștiința colectivă este compusă din credințele și sentimentele morale, religioase și cognitive comune pentru individul obișnuit, care mențin societatea drept un tot unitar. Explicațiile psihologice sunt focalizate pe indivizi particulari, pe când explicațiile sociologice încearcă să înțeleagă cauzele evenimentelor dintr-un grup, bazându-se pe caracteristicile respectivului grup. Émile Durkheim (1858-1917), unul dintre fondatorii sociologiei moderne și interesat de fundamentarea sociologiei ca disciplină distinctă, a utilizat studiul suicidului pentru a ilustra cum sociologia diferă de psihologie.

Durkheim a studiat sinuciderea nu doar pentru a explica un fenomen social important, ci și pentru a demonstra comunității academice că sociologia poate juca un rol în explicarea unui fapt ce pare la prima vedere a fi unul individual, pentru care o simplă explicație psihologică pare suficientă – deși nu este întotdeauna așa.

Durkeim dorea să explice diferențele dintre ratele de suicid din grupuri diferite. Presupunând că factorii biologici și psihologici rămân constanți de la un grup la altul, diferențele în ratele suicidului între grupuri trebuie să se datoreze unor variații mai degrabă specifice factorilor sociali, decât a factorilor biologici și psihologici. El a testat empiric această teorie prin eliminarea, în primă fază a altor factori. Spre exemplu, a eliminat rasa ca factor deoarece existau rate diferite de suicid în grupuri de aceeași rasă.

Faptele sociale particulare pe care Durkheim le-a folosit pentru a explica ratele diferite de suicid în grupuri particulare sunt nivelul de integrare socială și nivelul de reglementare existent în respectiva societate sau respectivul grup. Diferențele între aceste două niveluri pot rezulta într-unul dintre cele patru tipuri de suicid: egoist, altruist, anomic sau fatalist.

Să ne concentrăm pe două dintre aceste tipuri de suicid. Suicidul egoist apare atunci când un individ nu este bine integrat în grup. Dacă conștiința colectivă este una slabă iar oamenii sunt lăsați să urmărească interese private, acest egoism necontrolat poate duce la un nivel scăzut de satisfacție cu propria persoană. Nu toate nevoile pot fi satisfăcute, chiar și satisfacerea lor va duce de multe ori

>>

la formularea unor nevoi noi, iar asta poate duce din nou la satisfacție scăzută cu propria persoană și, pentru unii indivizi, la suicid. Cu toate acestea, dacă individul trăiește în cadrul unui grup bine integrat, precum o familie sau un grup religios, acesta îi poate oferi o conștiință globală și descuraja sinuciderea.

Sinuciderea altruistă apare atunci când integrarea socială este prea puternică. Un exemplu faimos este acela al suicidului în masă al adepților reverendului Jim Jones din 1978, în Jonestown, Guyana. Adepții au decis să bea otravă pentru el și, mai mult, au dat otrava și copiilor lor. Ei au fost convinși să comită acest act în virtutea faptului că erau parte dintr-o comunitate puternic închegată, considerând că este datoria lor să facă asta.

După cum am văzut, sociologia este despre social: interacțiune, cooperare și asociere între indivizi – despre cum factorii sociali joacă diferite roluri în dezvoltarea oamenilor. Ce ne spune asta despre distanțarea socială?

> Chiar este vorba despre distanțare socială?

Am început să auzim din ce în ce mai mult construcția „distanțare socială" în contextul actualei pandemii de coronavirus. Potrivit Organizației Mondiale a Sănătății, a practica distanțare socială înseamnă „menținerea unei distanțe de cel puțin un metru între indivizi". Mulți se referă la această strategie ca fiind distanțare socială, cu alte cuvinte, practica menținerii unei distanțe fizice între oameni în afara domiciliului, evitarea mulțimilor și proximității fizice în grupuri extinse.

Ceea ce este greșit numit distanțare socială se referă de fapt la distanțare fizică. Într-adevăr, multe dintre definițiile distanțării sociale atestă că ea poate implica distanțarea socială. Acest lucru dă însă impresia greșită că socialul și fizicul ar putea, cumva, să facă referire la același lucru.

Distanța socială reprezintă un concept foarte important în sociologie. Ca terminologie în domeniul sănătății publice, el reprezintă un element nou, însă dacă ne uităm la aria sociologiei vom observa că îl putem data chiar înainte de al Doilea Război Mondial. Ea nu se poate echivala cu distanța fizică sau spațială, deși nu implică în mod obligatoriu că distanța socială și cea fizică nu ar putea coincide.

Distanța socială se referă la lipsa unui contact social, indiferent de distanța fizică sau de proximitate. Contactul social în sine ar putea fi caracterizat prin asocieri frecvente, cu un grad de intimitate, care pot sau nu să implice interacțiune directă, nemediată vizual sau audio cu indivizi ce fac parte din grupuri primare precum membri ai familiei, colegi și prieteni. Contactul social poate fi și unul secundar, care să implice asocieri mai puțin frecvente sau intime cu indivizi care nu fac parte din aceleași grupuri. În orice caz, contactul social se referă la proximitate socială și la relațiile sociale dintre indivizi, indiferent de gradul lor de proximitate fizică.

Două persoane se pot regăsi într-o situație de distanțare fizică, rămânând în același timp în proximitate socială, poate chiar intimitate – așadar având contact social. Atunci când un cuplu, separat de granițe statale din cauza restricțiilor de călătorie impuse în vederea opririi răspândirii coronavirusului, interacționează prin platformele de tip social media, el nu practică distanțarea socială. El formulează un contact social intim, în pofida distanței fizice.

Pe de altă parte, este posibil să existe contact fizic fără contact social. În acest caz, proximitatea fizică coexistă cu distanța socială. Să luăm, spre exemplu, două persoane care traversează strada pe o trecere de pietoni. Ei sunt străini unul pentru celălalt, deși fizic sunt în proximitate. Acțiunile lor, precum și comportamentul, nu sunt orientate unul către celălalt și nu există un contact social între ei. Alt exemplu poate fi achiziționarea unui produs de la magazinul alimentar. Apare o proximitate fizică, însă contactul social se limitează la o tranzacție monetară de durată scurtă.

În această perioadă pandemică, trebuie să încurajăm distanțarea fizică, nu pe cea socială. Distanțarea fizică este aceea de care avem nevoie pentru a limita răspândirea coronavirusului. Tocmai din cauza distanțării fizice și a lipsei de posibilități pentru interacțiunea socială în proximitate fizică este nevoie să încurajăm alte tipuri de contact social, în niciun caz nu distanțarea socială.

Este momentul să ne gândim și să vorbim foarte clar despre ce ne propunem. Ar trebui să ne gândim la distanțarea fizică și la contactul social – mai exact cum anume să îmbunătățim proximitatea socială chiar și în condițiile menținerii unei bariere fizice între indivizi. ■

Adresă de corespondență: Syed Farid Alatas <alatas@nus.edu.sg>

1. "Raja takes a look at the past and the future," *The Straits Times*, 21 decembrie, 1979.
2. Robert D. McFadden, „Reagan cites Islamic scholar", *The New York Times*, 2 octombrie, 1981.

> Un pionier al sociologiei indiene moderne

de **Mir Suheel Rasool**, Universitatea din Cașmir, India

Yogendra Singh în 2018.

Yogendra Singh (1932-2020) a fost unul dintre sociologii eminenți ai Indiei postcoloniale. Singh a fost o figură impunătoare în cercurile intelectuale și academice pentru munca de pionierat depusă în sociologia indiană asupra unor concepte precum stratificarea socială, schimbarea/ continuitatea socială, modernizarea și schimbarea culturală. Scrierile sale acoperă o enormă diversitate de teme și perspective în timp ce a navigat de la un subiect la altul, cu același interes și ușurință.

Profesorul Singh a condus studiul și disecarea modernității și a tradiției în societatea indiană. O mare parte a operei sale se ocupă de modernitate, tradiție și stratificare socială. El a folosit o abordare integrată pentru a înțelege și analiza societatea indiană. Remarcabilul și celebratul său magnum opus din 1973, *Modernization of Indian Tradition*, a deschis noi orizonturi pentru sociologia indiană. De asemenea, îi sunt acordate merite pentru zece monografii și cărți, inclusiv *The Image of Man* (1983), *Ideology and Theory in Indian Sociology* (2004), și seria editată *Social Sciences: Communication, Anthropology and Sociology* (2010), unde a pus accent pe semnificația semnelor și a comunicării, lucrând la interfața teoriei informaționale și a sociologiei.

Profesorul Singh a avut convingeri ferme, încurajând disidența și folosind dialogul deschis ca metodă de discurs sociologic. Chiar și în timpul pandemiei actuale, s-a concentrat pe reinventarea paradigmelor sociologice pentru a deconstrui scenariul de criză al societăților postindustriale. Singh a fost un indiscutabil realist ce a crezut în baza empirică a teoriilor, motiv pentru care a fost adesea numit „om de știință social", înălțându-se deasupra regimentării clasificărilor disciplinare parohiale. Într-unul din articolele sale din *Sociological Bulletin*, el a subliniat importanța sociologiei cunoașterii, militând pentru obiectivitate și realism. A cerut o deconectare de la un „model de referință" internațional și a făcut un catalog acut și precis al provocărilor emergente cu care se confruntă sociologia. El a subliniat importanța studiilor de teren care au permis înregistrarea și documentarea trăsăturilor obiective existențiale și istorice ale unui „spațiu social". Era un ferm credincios în democratizarea cunoașterii și a științei. Singh a dezvoltat un model integrat pentru a studia aspectele structurale și culturale ale societății indiene. A fost de părere că este necesară dezvoltarea unei abordări particulare pentru a studia un anumit context spațial. Într-unul dintre interviurile sale, acesta a descris creșterea naționalismului de dreapta ca fiind în concordanță cu creșterea anxietăților clasei de mijloc sugerând că progresul educațional trebuie să fie un antidot al „amenințării accentuante" a acestei forme de politică hiper-naționalistă.

Yogendra Singh a trasat modul în care sociologia indiană și-a evoluat propriul discurs tematic în jurul „studiilor satului" și s-a luptat cu indigenizarea conceptelor din 1950 până în 1980. Sociologia de masă era încă ancorată în funcționalismul american și creșterea unei înțelegeri dialectico-materialiste era de asemenea tipică acelor ani; ambele evoluții au fost esențiale în conturarea sociologiei indiene. Singh era convins de capacitatea inerentă a sociologiei indiene de adaptare și schimbare ulterioară, implicând o contestare între definirea și refacerea discursurilor universale ale sociologiei globale și indigenizarea esențială a concepțiilor în sincronizare cu istoricitatea indiană,

>>

specificul cultural, obiectivele sociale și dezvoltarea economică. Opiniile sale ne-au luminat cu privire la modul în care sociologia indiană și-a delimitat propriul discurs distinct, dincolo de importul conceptelor din sociologia occidentală.

În timpul vieții sale, profesorul Singh a fost membru al mai multor organizații și instituții de prestigiu. A fost arhitectul principal și unul dintre fondatorii Centrului pentru Studiul Sistemelor Sociale din cadrul Școlii de Științe Sociale de la Universitatea Jawaharlal Nehru (JNU). Datorită naturii sale umile și a onestității intelectuale, nu a fost niciodată exagerat de ambițios atunci când a fost vorba să ajungă la nivelurile superioare ale ierarhiei academice. Preocupările sale erau mai puțin politice decât academice, ceea ce se reflectă în scrierile pe care le-a elaborat de-a lungul acestei cariere academice. Pe lângă predarea și proiectarea schemei cursurilor de sociologie la diferite instituții indiene, acesta a transmis multor studenți și colegi de cercetare valoarea căilor raționale și radicale de înțelegere a societății. În timpul bătrâneții sale, profesorul și-a desfășurat dactivitățile de cercetare și de pedagogie fără întrerupere, cu toată vigoarea și vibrația.

Modurile de gândire și scrierile profesorului Singh au avut un efect de durată asupra sociologiei contemporane și asupra societății indiene. El era clar în abordarea sa și nu credea în linii vagi de gândire. Acesta credea în studierea faptelor sociale reale și a vieților sociale care determină acțiunile și atitudinile individuale, în timp ce dorea să vadă o societate transformată în mod constructiv în propria viață. A întreprins studii amănunțite ale problemelor chintesențiale care afectează societatea indiană. Multe dintre scrierile sale sunt la fel de relevante și utile în lumea contemporană ca atunci când au fost scrise pentru prima dată.

Odată cu moartea sa, India a pierdut un sociolog vizionar ale cărui contribuții și eforturi pentru reorientarea și modernizarea sociologiei indiene nu pot fi niciodată trecute cu vederea. Moștenirea sa nu poate fi ștearsă, lăsând o amprentă profundă în inimile și mințile studenților, în dezvoltarea spiritului pentru cercetare și studiului analitic al temelor cu care se confruntă societatea. Îl vom aminti întotdeauna ca sociolog, profesor, filosof și om cu o integritate intelectuală impecabilă. ■

Adresă de corespondență: Mir Suheel Rasool <mirsuhailscholar@gmail.com>

> Despre urgența (re)integrării cu radicalul

de **S.A. Hamed Hosseini**, Universitatea din Newcastle, Australia

Pentru a dezvolta o rezistență transformatoare, trebuie să căutăm punctul de mijloc dintre activism și erudiția transformatoare. Lucrare realizată de Hamed Hosseini.

COVID-19 a arătat că transformările radicale nu sunt doar posibile, dar inevitabile pentru a preveni implozii mai mari. Trăirea printr-un statut de creștere lentă sau descreștere – în care „bunăstarea" colectivă câștigă primatul față de bunăstarea hedonistă – ne-a trezit la neverosimilitatea revenirii la vechiul normal. Acum este momentul să ne punem în carantină mintea împotriva virusului cognitiv fatal al mitului capitalist „Nu există nicio alternativă". Deși dureroase, blocările totale oferă momente de reflecție asupra locului în care ne aflăm, a modului în care am ajuns aici și a ceea ce putem face pentru a îmbina imaginația noastră creativă și acțiunile politice, pentru a modela lumea post-pandemică.

> Unde suntem?

Pe scurt, în absența unor acțiuni radicale, cuprinzătoare la nivel mondial, noi oamenii suntem pe drumul către un colaps civilizațional deplin. Prăbușirea este cel mai probabil o spirală de evenimente catastrofale corelate în cascadă: calamități climatice regionale, pandemii globale, recesiuni economice, crize severe de alimente, apă și energie care duc la deplasări în masă, conflicte globale și războaie civile, catastrofe climatice severe și accelerarea prăbușirii actuale a biodiversității.

> Cum am ajuns aici?

Pentru a scurta o poveste lungă, o formă specifică de „civilizație" provenită din colonialismul european încâlcit cu capitalismul modern a câștigat o ascendență globală în ultimele decenii. Acest sistem de civilizație mondială se caracterizează prin dependența sa fundamentală de: (1) *Capitalul* care înlocuiește munca având caracterul de sursă finală de valoare; (2) *Carbon* – combustibili fosili sau mai general vorbind, *extractivism*; (3) *Creșterea economică compulsivă* prin comodificarea necontenită a relațiilor socio-ecologice și o însușire a bunurilor comune întinsă pe mai multe secole, susținută prin promovarea constantă a culturilor consumeriste în întreaga lume; (4) *Colonialitatea*, adică relațiile de putere stratificate în curs și epistemele necesare pentru menținerea integrității ierarhiilor intersecționale; și în cele din urmă (5) *Politica coruptivă*, dinamizată de creșterea capitalului de finanțare a monopolului, de progresele de

>>

supraveghere, de date, de biotehnologie și de neurotehnologie, dar și de război. Să numim cele cinci caracteristici intrinseci de mai sus, 5C.

Sistemul este inerent predispus la criză, din cauză că 5C necesită o expansiune nesfârșită a capacității planetei. Întrucât am trecut deja de biocapacitatea pământului și fără soluții tehnologice prezente la orizont care să poată păstra această capacitate, aceleași caracteristici din spatele ascendenței civilizației moderne contribuie acum la dispariția sa.

> Decarbonizarea nu este suficientă

Încetarea oricăreia dintre dependențele de mai sus fără a provoca restul acestora este condamnată. Luați exemplul decarbonizării ca fiind cea mai populară soluție propagată de instituțiile progresiste. Noile tehnologii care valorifică sursele regenerabile se confruntă cu obstacole socio-politice și economice grave. Rata lor de progres este prea lentă pentru a salva planeta. Mai important, ele sunt percepute de părți ale clasei conducătoare ca pe un potențial mijloc de extindere a hegemoniei capitalului.

Așa-numitele politici post-carbon întind doar dependența sistemului de restul celor 5C, în loc să îi pună capăt. Structurile socio-economice și biopolitice subiacente pe care se bazează revoluțiile tehnologice și la care contribuie, trebuie să fie profund contestate, astfel încât tranziția semnificativă să poată fi deținută și ghidată de mulțimi. Acest lucru necesită nu numai (1) *decarbonizare*, ci și (2) *decapitalizare*, (3) *decreștere*, (4) *decolonizare* și (5) *democratizare profundă* a instituțiilor sociale; adică 5D-urile unei lupte globale pentru salvarea vieții organizate. Astfel, decarbonizarea, dacă este percepută ca fiind o soluție adecvată, va funcționa ca o distragere a atenției de la restul D-urilor la fel de importante.

> Ce putem face noi, ca academicieni activiști?

Cea mai vizibilă formă a abordării reducționiste referitoare la crizele globale este învierea recentă a tehnocrației politice. Cu cât eșuează mai mult, cu atât devine mai autoritară. Universitățile, ca puncte centrale ale inovației și a cunoștințelor de ultimă oră, își pierd autonomia în fața industriei corporative și a partenerilor de afaceri, care sunt adesea sursele lor principale de sprijin în epoca austerității. Științele Sociale și Umaniste (eng. *Humanities and Social Sciences HASS*) se confruntă cu o criză de identitate. Trebuie să găsească un discurs non-reducționist în care HASS să își poată restabili scopul istoric pierdut. O „bursă transformatoare radicală" trebuie reinventată pentru a se concentra pe practici eliberatoare pentru alternativele progresive, așa cum arată autorii lucrării *The Routledge Handbook of Transformative Global Studies*.

Ca răspuns la soluțiile tehnocratice ineficiente, am asistat recent la o explozie de creativități comunale auto-motivate și proiecte „de la firul ierbii" care împing pentru tranziții sistemice mai semnificative într-o gamă largă de forme. Necesitatea istorică a unei schimbări civilizaționale profunde este bine înțeleasă de un număr tot mai mare de mișcări 5D.

Anii 2020 pot fi priviți ca fiind cel mai important deceniu din secolul cel mai critic din istoria omenirii, unde „a cere imposibilul" devine singura opțiune „realistă" pentru forțele revoluționare emergente. Actuala conjunctură caracterizată prin intensificarea crizei economice și eco-biologice se va traduce cel mai probabil într-o nemulțumire fără precedent. În epoca noastră, am ajuns la un statut în care anomaliile dintre teorie și realitate nu mai pot fi rezolvate fără a obține informații de la forțele radicale de pe teren.

Totuși, aceste forțe sunt diverse, nestructurate și evoluează rapid, ceea ce le face greu de înțeles. Abia recent, datorită carantinei și a încetinirilor induse și produse de pandemie, a apărut o oportunitate fără precedent ca aceste forțe transformatoare să apară prin angajamente on-line cu populațiile lor mai largi. Și totuși, în ciuda potențialului creat de peisajul 5D, din păcate, aceste forțe reprezintă încă un subiect marginal în HASS.

> Necesitatea co-creării de bunuri comune de cunoaștere

Cea mai izbitoare întrebare cu care ne confruntăm în angajamentele noastre cu 5D-urile este cum să „co-dezvoltăm" *o cunoaștere incluzivă, dar dinamică, a peisajului alternativ emergent*; o cunoaștere care, la rândul ei, împuternicește acești actori și practici transformatoare și ne ajută să reinventăm bursele noastre ca transformatoare. Nu există niciun motiv să credem că intensificarea crizelor va duce automat la prăbușirea diviziunilor neproductive în stânga globală. Așteptarea că în afara pieței de interacțiuni contingente printre numeroasele forme de 5D, va apărea într-un mod magic o nouă paradigmă care să pună capăt capitalismului înainte ca acesta să încheie cu viața planetară, seamănă în mod ironic cu mitul neoclasic al mâinilor invizibile și al basmelor copilăriei.

În contextul actual în care interesele, drepturile și nevoile comunităților sunt subminate de preferințele capitalului, rămâne vital pentru eforturile socio-politice progresive, preocupate de construirea unui viitor durabil, autosuficient, corect și democratic, care să reziste și să inverseze caracteristicile cunoștințelor capitaliste. Fără a ne supune unei mentalități tehnocratice în HASS, progresele metodologice recente în informatica socială pot fi folosite conștiincios pentru a împuternici practicile eliberatoare de pe teren. Puterea Big Data poate fi valorificată în co-creerea unei „cunoașteri comune" cu mișcări „de la firul ierbii", care să ghideze și să dinamizeze o tranziție incluzivă către eco-civilizațiile de după 5C. ■

Adresă de corespodență: Hamed Hosseini <hamed.hosseini@newcastle.edu.au>

> Dincolo de „Koyaanisqatsi”: reimaginarea civilizației

de **Barry Gills**, Universitatea din Helsinki, Finlanda

Șabloanele dominante ale puterii și organizării sociale din civilizația curentă, trebuie să fie profund și radical reinventate și modificate în viitorul nostru.

Există o viziune emergentă în criza actuală, ilustrată în comentariile recente tot mai extinse de pe glob, exprimând o conștientizare că forma noastră actuală de ordine și civilizație mondială a adus umanitatea și „natura” într-o mare criză, fiind nevoie să acționăm radical pentru a transforma aceste fundamente. Combinația sau „tripla criză” a celor trei C – Climă, Capitalism și COVID-19 – a adus în centrul atenției o motivație pentru a aborda cauzele fundamentale ale acestei crize.

> Trăind într-o vreme a lui Koyaanisqatsi

În poporul hopi din America de Nord, există un mit important cu o relevanță mare pentru situația noastră actuală: mitul „Koyaanisqatsi”, tradus adesea prin „viață dezechilibrată”, „o formă de viață care nu ar trebui să existe” sau „o viață nebună”. Conform mitului, ființele umane sunt responsabile pentru toate formele de viață, iar scopul nostru este să menținem continuu echilibrul între toate acestea. Pentru a face acest lucru, noi înșine trebuie să menținem un mod de viață care să asigure o armonie cu toate celelalte forme de viață. Cu toate acestea, în Koyaanisqatsi, ființele umane și-au „pierdut capul” și aleargă fără țintă către un abis distrugător provocat de propriile lor acțiuni. O astfel de cultură ignoră unitatea fundamentală și interconectarea vieții, uitând de sacralitatea întregii vieți și de propriul său scop real, uitând de interdependența profundă a ființelor umane cu alte forme de viață. Acțiunile sale sunt „absurde” și distructive. Numai o trezire spirituală cu adevărat profundă și o reînnoire culturală și materială pot modifica cursul unei astfel de culturi și o pot salva de nenumărate alte forme de viață, de marile prejudicii și distrugerea pe care Koyaanisqatsi inevitabil le va aduce.

Trăim în vremea lui Koyaanisqatsi. Am fost sub vraja unor concepte totalizatoare, precum „progres”, „modernitate”, „dezvoltare” și „globalizare”. Ne-au promis un viitor mai bun. Ne-au promis prosperitate materială, o viitoare epocă a sănătății, siguranței, libertății. Cu toate acestea, adevărul este că au mascat procesele istorice care au condus la actuala criză globală.

Studiul „căderii civilizațiilor” și a „amenințărilor sau provocărilor existențiale” pentru umanitate este tot mai legitim din punct de vedere academic și chiar devine „popular”. Acest fenomen este un semn al situației în care ne aflăm acum: printre

>>

altele, trăim o „mare implozie”, o „criză a sistemului mondial”, o „criză generală” a formei noastre dominante de civilizație. Multe cauze pot fi identificate pentru această „criză generală”, acest „mare declin” care ne amenință chiar cu „prăbușirea” civilizației. Schimbările climatice sunt, desigur, un vector cauzal central al acestei mari crize, dar nu și singurul, în multe privințe, schimbările climatice în sine fiind consecința unor procese istorice mult mai fundamentale, de substrat și pe termen lung. Procesele istorice care au indus această mare criză includ supraconcentrarea bogăției (oligarhizarea); supra-exploatarea muncii și „naturii” (altfel spus, supraextragerea valorii din forța de muncă și din natură, crescând astfel entropia sistemică); acumularea parazitară și prădătoare de capital și de surplus de avere și „subinvestiții” în infrastructura socială utilă și productivă; și o logică sistemică/ obsesie față de mercantificare, comercializare și „creștere economică”.

Economia noastră dominantă, atât ca disciplină academică, cât și ca practică reală, a perpetuat iluzia că oarecum economia este fără fundamente sau limite biofizice supreme. Mediul sau economia de mediu nu este decât un subdomeniu minor în economia generală, iar toate problemele de mediu create în prezent de sistemul economic dominant sunt considerate a fi solvabile în viitor, în primul rând prin inovație tehnologică și prin intermediul principiilor și mecanismelor conforme cu piața. Această viziune limitată și panglossiană asupra lumii a provocat deja de zeci de ani o satisfacție, o întârziere și o amânare aparent nesfârșite de către cei mai puternici actori economici și politici din lume în ceea ce privește abordarea radicală a schimbărilor necesare pentru evitarea catastrofei ecologice și climatice iminente. Această viziune panglossiană asupra lumii și venerarea „piației” au devenit credința dominantă a epocii și a fost esențială pentru ideile hegemonice la nivel global de „neoliberalism”, „globalizare” și chiar „dezvoltare” așa cum sunt înțelese și practicate pe tot globul.

Criza înseamnă prăbușire. Criza înseamnă eșecul sistemului. Criza din lume înseamnă astăzi o amenințare existențială pentru umanitate: „căderea” sau chiar prăbușirea civilizației noastre, o civilizație pe care globalizarea a presupus-o ca având un succes fără precedent.

> Koyaanisqatsi vine și cu soluția

Care este soluția? Koyaanisqatsi deține răspunsul la enigma noastră. Avem nevoie de o „restaurare profundă” a civilizației noastre, a întregii noastre culturi, atât spirituale, cât și materiale – o noțiune pe care am elaborat-o în articolul publicat în *Globalizations*, în 2020. Trebuie să „reimaginăm civilizația”. Formele fundamentale care constituie șabloanele dominante ale puterii și organizării sociale în civilizația noastră: altfel spus, statul, capitala și orașul trebuie să fie profund reinventate și modificate radical în viitorul nostru. Omenirea trebuie să-și accepte încorporarea în rețeaua vieții și să recunoască pe deplin realitatea granițelor planetare, dinamica sistemelor Pământului, fundamentele biofizice și limitele biofizice, pragurile și limitele schimbărilor climatice și ecologice, ceea ce în realitate este un sistem de viață unitar global. Viitorul nostru trebuie să fie cuprins într-o „mare restaurare” a vieții pe Pământ, în toată diversitatea sa imensă și frumoasă. Astfel, trebuie să constea și într-o „mare inversare” a obsesiilor despre mercantificarea universală, despre comercializarea și creșterea economică care până acum au dominat viața noastră materială colectivă. „Re-comunizarea” lumii, atât materială, cât și socială, va fi esențială pentru această mare transformare a civilizației. Pacea, atât internă, cât și globală, va fi, de asemenea, un element esențial într-o civilizație reînnoită și reinventată. Epoca întunericului din ultimele secole, plină de imperialism, colonialism, neocolonialism, rasism și putere patriarhală, ar trebui să se închidă acum.

Istoria este scrisă mai târziu, dar viitorul este scris acum. Noua viziune asupra lumii care apare în contextul actualei crize sistemice globale rezonează, de fapt, cu o viziune foarte veche asupra lumii. Ideea de a perpetua „normalul” pierdut pre-COVID-19 nu este decât o mare iluzie. Ideea de a reveni la „starea obișnuită” este o idee inevitabil catastrofală. Doar o transformare radicală a formelor fundamentale ale civilizației noastre va fi suficientă pentru a evita viitorul dezastru. Practicile transformatoare ale multora, de către mulți și pentru mulți, dețin singura promisiune realistă și sursă de speranță pentru supraviețuirea noastră colectivă. Acum nu mai pot exista scuze și nici cale de întoarcere. ■

Adresă de corespondență: Barry Gills <bkeithgills@gmail.com>

> Rastafari
și reinventarea vest-indiană

de **Scott Timcke**, Universitatea din Indiile de Vest, St. Augustine, Trinidad și Tobago, și **Shelene Gomes**, Universitatea din Indiile de Vest, St. Augustine, Trinidad și Tobago și membru în comisia de cercetare ISA pentru Sociologia migrației (RC31)

Un semn care indică prezența Rastafari în Shashamane, Etiopia în 2009. Credit: Shelene Gomes.

Încoronarea din 1930 a lui Ras Tafari Mekonnen ca Majestatea Sa Imperială Împărat al Haile Selassie I a fost o expoziție cinematică a mândriei cu care se sărbătorea o nouă eră în viața etiopiană. La 12.500 de kilometri distanță, în Caraibe, sărmanii jamaicani de culoare, conduși de monarhia britanică, au urmărit filmările spectacolului. Pentru prima dată au văzut un rege de culoare.

Înregistrările din arhive arată că, la scurt timp după eveniment, jamaicanii au schimbat informații, au citit ziare și reviste, încercând să afle cât de mult au putut despre Etiopia. Acest simbolism puternic al Africii a fost surprins de Marcus Garvey în piesa sa „Încoronarea regelui și reginei Africii" (engl. *The Coronation of the King and Queen of Africa*). Această contemplare expectantă a fost, fără îndoială, un răspuns organic la ororile capitalismului rasial.

> O „contracultură a modernității"

Istoria capitalismului arată foarte diferit atunci când este scrisă din experiența unei persoane de culoare. Deși incomplete și nu dincolo de critică, rastafarienii sunt emblematici pentru ceea ce Paul Gilroy a numit o „contracultură a modernității". Trinidadienii C.L.R. James și Claudia Jones au inversat analiza ortodoxă a modernității pentru a ilustra eficient centralitatea Indiilor de Vest la creșterea capitalismului european; Rastafari sunt, de asemenea, emblematici pentru tendința ca proiectele emancipatoare să fie mereu învăluite în concepte indigene. Aceasta este o inversiune a ideii că schimbarea și dezvoltarea socială sunt cel mai bine conduse de instituții sau de proiecte direcționate de stat.

Într-adevăr, cosmologia Rastafari este un bun exemplu al modului în care subiecții subordonați care și-au imaginat un nou mod de viață, au luptat apoi în consecință. Ca atare, reinventările imaginative precum acestea, bazate pe Caraibe și Rastafari, care au influențat mult timp evoluția etnografiei și teoriei sociale din Caraibe, pot ajuta la inspirarea unei sociologii decoloniale pentru acest secol.

> Elemente ale unei sociologii decoloniale

Pentru a demonstra că o disciplină poate fi mobilă, să începem cu mișcarea oamenilor. Prin combinarea datelor colectate în timpul mai multor vizite de teren între 2008 și

>>

2015, cu teoreticieni sociali postcoloniali din vestul Indiei, am ajuns să înțelegem practica spirituală Rastafari ca produsul intelectualilor organici care au căutat să ofere o explicație sociologică pentru condițiile și viața lor de zi cu zi. Într-adevăr, în formarea lor centrală, „cosmopolitica" Rastafari oferă o descriere bogată a lumilor sociale, așa cum a recunoscut Walter Rodney în Rastafari, cu care a „pus bazele" unei Jamaica postcolonială.

În a doua jumătate a secolului al XX-lea, valuri de Rastafari organizate au migrat din Caraibe către Shashamane, Etiopia. Așezându-se pe un teren acordat de Haile Selassie I destinat africanilor din diaspora, această comunitate urbană reprezintă o declarație politică puternică despre modul în care poate fi realizat imaginarul social panafrican. Etiopia este, de asemenea, un loc pentru care Rastafari semnifică originea omenirii, precum și un loc divin și sacru al Sionului. În consecință, soluționarea se numește „repatriere", ceea ce pentru noi semnalează auto-reinventarea și o agendă concurentă pentru schimbarea socială în condițiile lor.

Având în vedere acest teren sacru, Rastafari continuă să meargă în pelerinaj la Shashamane și altminteri să sprijine financiar comunitatea locală. Acest sprijin este deosebit de important pentru supraviețuire, dezvoltare socială și reproducerea valorilor Rastafari în Etiopia și, prin extensie, a identității comunității religioase. Recuperarea demnității și legătura acesteia cu divinitatea are loc ca urmare a ororilor unei experiențe îndelungate de subjugare în timpul colonialismului. Această legătură dintre „capitalism și colonialism" nu este scrisă din perspectiva metropolei londoneze, ci mai degrabă a persoanelor care se mută de la Kingston la Shashamane.

> „Cosmopolitica" Rastafari

Rastafari nu numai că percep Etiopia ca fiind un bastion de lungă durată al creștinismului, dar îl apreciază ca fiind singurul teritoriu african care nu a fost niciodată colonizat formal de puterile europene. Bazându-se pe o idealizare preexistentă a Africii ca formă de rezistență culturală, Rastafari a ajuns să creadă că împăratul Haile Selassie I era divin. Fundalul acestei credințe provine din faptul că popoarele din Caraibe sunt bine reprezentate în Biblie. Cu siguranță, rastafarianismul este, de asemenea, o extensie a practicilor religioase derivate din Africa de Vest, care au supraviețuit Pasajului de Mijloc. Dar, de asemenea, este adevărat că, pe măsură ce organizațiile religioase au deschis școli la începutul secolului al XX-lea în toată Jamaica, imaginea biblică a devenit bine cunoscută oamenilor obișnuiți.

Mai degrabă decât organizarea laică, prin reinterpretarea acestor doctrine, a luat formă rezistența colectivă la supremația albilor. În această reinterpretare, găsim o încercare organică timpurie de decolonizare a practicilor creștine care au susținut opresiunea colonială în Caraibe.

În acest cadru, Rastafari îmbrățișează o umanitate comună, inclusiv a celor „în credință", așa cum se spune, și a celor care nu au devenit Rastafari. Acest răspuns ar putea fi interpretat ca un cosmopolitism sudic emergent care aderă la o atitudine de deschidere față de multiplicitatea culturală. „Deschiderea" Rastafari, sugerăm, se bazează pe o conștientizare istorică a socialității caraibiene realizată din economia plantației transcontinentale, ierarhiile sale, mediul multicultural și actele imaginative de auto-modelare. În acest mod, este o provocare directă către supremația albilor.

Rastafari nu a fost în niciun caz prima expresie populară a panafricanismului – Paul Gilroy, Hilary Beckles și Robert A. Hill, printre alții, au descris multe eforturi anterioare. Cu toate acestea, practicile lor de zi cu zi pot contribui la îmbogățirea anchetei empirice și conceptuale în ceea ce numim „solidaritate obișnuită". Solidaritatea obișnuită ridică întrebări cu privire la cum poate arăta o imaginație sociologică pornind de la un cadru al cosmopolitismului sudic bazat pe experiența de culoare.

Ca exemplu de solidaritate obișnuită, „cosmopolitica" Rastafari poate ajuta sociologii să evidențieze modurile în care scenariile localizate se interconectează cu procesele globale. Urmând descrierea bogată oferită de aceste căi, credem că există potențialul de a atrage experiența de culoare pentru a reinventa sociologia, contribuind la o disciplină descentrată, decolonială, bine poziționată pentru a conceptualiza inegalitățile durabile și emergente ale secolului al XXI-lea. În acest fel, potențialul emancipator al teoriei sociale „întemeiate" din vestul Indiei continuă. ■

Adrese de corespondență:
Scott Timcke <stimcke@gmail.com>
Shelene Gomes <sshelene.gomes@sta.uwi.edu>

> Sociologia din Sri Lanka

în context global și local

de **Siri Hettige**, Universitatea din Colombo, Sri Lanka și membru în comisiile de cercetare ISA – Sociologia educației (RC04), Sărăcie, bunăstare și politică socială (RC19) și Sociologia tinerilor (RC34)

Colegiul universitar Ceylon în 1921. Credit: Creative Commons.

După cum se știe, multe societăți non-occidentale au intrat sub dominația colonială occidentală începând cu prima parte a secolului al XVI-lea. Sri Lanka, cunoscută anterior sub numele de Ceylon, o mică insulă din Oceanul Indian, a fost sub dominația a trei puteri coloniale succesive – și anume portugheză, olandeză și britanică – din 1505 până la independența față de britanici din 1948. Țara a suferit un proces de transformare pe scară largă sub colonialism, în special în timpul celor 150 de ani de guvernare britanică. Printre altele, cea mai relevantă pentru această discuție este schimbarea peisajului său educațional, de la un sistem școlar rudimentar dominat de instituții religioase la un sistem de învățământ general mai diversificat. Cu toate acestea, niciun sistem de învățământ universitar modern nu a fost introdus aproape până la sfârșitul stăpânirii coloniale, ceea ce face necesar ca tinerii de elită nativi, doritori de învățământ superior, să călătorească peste hotare pentru o astfel de educație. Așadar, nu au existat oportunități pentru nativii cu mobilitate ascendentă de a dobândi o educație universitară la nivel local în diverse domenii, inclusiv sociologie, o disciplină deja predată pe scară largă în multe universități europene și în alte instituții.

> Extinderea învățământului universitar

Întrucât învățământul universitar a fost în mare parte o dezvoltare post-colonială, predarea sociologiei a trebuit să aștepte până la înființarea unei universități locale în anii 1940. Odată cu creșterea cererii de învățământ universitar care a urmat, în deceniile următoare au fost înființate câteva universități noi. Cu toate acestea, predarea sociologiei a rămas limitată la Universitatea din Peradeniya până în 1969, când a fost înființat al doilea departament de sociologie în Colombo, după mai bine de două decenii de la obținerea independenței.

Este semnificativ faptul că, după înființarea Universității din Peradeniya, la începutul anilor 1950 a fost creat un departament de sociologie sub o catedră nou-aleasă. A fost inițial deținut de un sociolog din Statele Unite, profesorul Bryce Ryan. Deoarece modul de instruire era în limba engleză, a fost

>>

posibil să se utilizeze texte de sociologie disponibile în engleză și utilizate pe scară largă în țările occidentale și în alte părți. Cu toate acestea, situația a început să se schimbe în următorii câțiva ani, când au urmat schimbări sociale post-coloniale semnificative. Sistemul democratic de guvernare care a fost stabilit cu mai mult de un deceniu înainte de independență a creat oportunități mișcărilor anti-coloniale de a articula cererile de decolonizare și de renaștere a instituțiilor sociale și culturale native. Schimbarea consecventă a învățământului din limba engleză în limbile native în 1956, la doar opt ani de la independență, a pus în mișcare un proces de schimbare socială și culturală cu o serie de consecințe de anvergură. Exodul constant al multor membri ai comunităților anglicizate, inclusiv elitele native urbane, a condus la un exod semnificativ al „creierelor" din țară.

Conversia a două mănăstiri budiste de frunte din suburbiile Colombo în două universități naționale la mijlocul anilor 1950, pe lângă alte consecințe, a dus la o extindere semnificativă a învățământului universitar. Facilitată de extinderea sectorului public începând cu anii 1950, datorită dezvoltării conduse de stat, această tendință a continuat în următoarele decenii, mai multe universități fiind înființate în diferite părți ale țării, creând astfel mai multe oportunități pentru învățământul superior și o mobilitate socială ascendentă într-o societate post-colonială caracterizată prin niveluri ridicate de inegalitate, atât pe verticală cât și pe orizontală. Având în vedere nivelul predominant scăzut de creștere economică, această expansiune constantă a învățământului universitar a dus la un nivel ridicat de șomaj în rândul absolvenților.

> O sociologie insulară

De-a lungul timpului, trecerea de la engleză la limbile materne, a privat în mare parte studenții monolingvi de capacitatea de a utiliza texte în limba engleză. Deși s-au făcut mai târziu anumite aranjamente instituționale pentru a publica traduceri ale textelor cheie de sociologie în limbile native, resursele și alte constrângeri au împiedicat continuarea acestei practici. Astfel, majoritatea studenților erau în mare parte limitați la notițe de curs în limbile locale. În următoarele câteva decenii, cei mai mulți studenți au devenit din ce în ce mai înstrăinați de textele originale de sociologie utilizate pe scară largă în altă parte. Cu toate acestea, majoritatea studenților absolvenți de sociologie au găsit un loc de muncă ca diverși funcționari în instituțiile de stat, indiferent de calitatea pregătirii lor. În timp ce unii universitari au continuat să păstreze contactul cu universitățile din străinătate prin formare postuniversitară și vizite de schimb academic, alții au rămas deconectați de întâlnirile academice internaționale, cum ar fi participarea la conferințe sau publicarea lucrărilor proprii în reviste academice standard. Tendințele menționate mai sus au persistat în timp, până în prezent. Asociația Națională de Sociologie înființată în anii 1980 sub conducerea lui Ralf Peiris, primul profesor ceylonez de sociologie de la prima universitate, rămâne activă, dar atrage un mic grup de cadre universitare din doar câteva universități locale. Mai mult, foarte puțini sociologi din Sri Lanka au fost membri ai Asociației Internaționale Sociologice (ISA). Cea mai mare parte a sociologilor rămâne deconectată de ISA și de asociațiile naționale de sociologie, chiar și în regiune. Cu toate acestea, ei rămân activi în predare, efectuează cercetări pe probleme locale și contribuie la reviste publicate la nivel local, în timp ce absolvenții de la universitățile locale găsesc adesea locuri de muncă guvernamentale.

Ceea ce este evident din cele de mai sus este că, în Sri Lanka post-colonială, economia politică a naționalismului anti-colonial a facilitat continuarea enclavelor de predare și cercetare în sociologie într-o mare măsură, independent de comunitățile academice din alte părți, fie din Nordul ori din restul Sudului Global, în ciuda unui proces de globalizare a învățământului privat care a permis multor persoane din afara sistemului de învățământ public să găsească oportunități alternative de educație și carieră. Acest ultim grup, care provine adesea din medii cu mai multe resurse, rămâne conectat la procesul de circulație prin circuite de învățământ private care depășesc granițele naționale. Cu toate acestea, majoritatea acestora din urmă au avut tendința de a se afla în domeniile educației STEM și nu atât de mult în artele liberale, inclusiv în sociologie.

Dezvoltarea sociologiei din Sri Lanka a fost în mod clar modelată de schimbările din timpul și de după stăpânirea colonială. Acest lucru se potrivește cu discursurile academice din jurul sociologiei cunoașterii la care au contribuit atât teoreticienii sociali clasici, cât și cei mai recenți, în special Karl Marx (1844), Max Weber (1947), Max Scheler (1960), Wilhelm Dilthey (1958), Karl Mannheim (1936), Norbert Elias (1956), Robert Merton (1957), Peter Berger și Thomas Luckmann (1966), printre alții. Procesele de producție și de diseminare a cunoașterii au fost modelate de-a lungul timpului de contextul socio-cultural în evoluție din țară. Relația actuală fragilă dintre sociologia internațională și sociologia din Sri Lanka este o reflectare a condițiilor în care sociologii din Sri Lanka își desfășoară activitatea, în contextele lor socio-culturale și instituționale. ■

Adresă de corespondență:
Siri Hettige <hettigesiri@gmail.com>

> Sociologia din Sri Lanka: o privire peste timp

de **Subhangi M.K. Herath**, Universitatea din Colombo, Sri Lanka

Dezvoltarea sociologiei în Sri Lanka nu urmează o tradiție clară în sociologie, spre deosebire de cea practicată în Europa sau America. Este un amestec mare de sociologie și antropologie, cu o înclinare semnificativă spre antropologie. Două motive pentru acest lucru se evidențiază: unul este faptul că Sri Lanka a fost o colonie britanică în care învățământul său universitar a fost fondat de educatori britanici, urmând modelul sistemului universitar britanic în care antropologia era o disciplină înfloritoare în științele sociale. Celălalt este că țara era deja un centru de interes pentru misionari și călători, oferind frumusețe, istorie și sisteme sociale unice; pentru orice cercetător care avea un ochi antropologic, societatea și cultura din Sri Lanka au oferit un teren bogat.

Cu toate acestea, predarea sociologiei ca disciplină la nivel universitar, care a început încă din 1947 la Universitatea din Peradeniya (prima universitate rezidențială cu drepturi depline din Sri Lanka) și contribuția unor sociologi și antropologi britanici și europeni în cadrul predării și al cercetării, au adus o contribuție semnificativă la dezvoltarea unei sociologii Sri Lankeze (și/ sau antropologii). Unii cercetători renumiți din prima și a doua generație sunt încă activi și au îmbogățit substanțial domeniul, producând lucrări sociologice de mare valoare. Unii dintre ei au continuat să cerceteze ca antropologi de masă; traversarea granițelor dintre sociologie și antropologie pare a fi o trăsătură notabilă a sociologiei din Sri Lanka chiar și astăzi.

> Evoluția unei „sociologii srilankeze”

O mare parte a activității sociologice care a apărut în ultimele șase până la șapte decenii, a fost sub forma unor studii locale, fie implicând dezbateri teoretice macro-sociologice, recurgând la micro-studii, ori rămânând în limitele „teoriilor de nivel mediu”, dacă pot folosi terminologia introdusă de Robert Merton (1968). Mulți dintre sociologii timpurii sau din a doua generație și-au bazat foarte conștient activitatea pe corpul internațional existent de teorie sociologică și s-au angajat în aplicarea, testarea și interogarea acesteia la nivel teoretic, aducând o contribuție remarcabilă la o „sociologie srilankeză”. Contribuția lui Edmund Leach (1961), care a lucrat în Departamentul de Sociologie al Universității din Peradeniya, la dezbaterea aflată în desfășurare pe atunci asupra „dominanței super structurale a economiei” sau lucrarea lui Tissa Fernando (1972) asupra insurecției tinerilor din 1971 în Sri Lanka, care a privit evenimentul din perspectiva lucrării lui Vilfredo Pareto privind „transformarea elitelor”, sau contribuția lui Laksiri Jayasuriya (2000) la neoliberalism și politicile bunăstării, printre multe altele, se încadrează în această tradiție a muncii teoretice serioase din cadrul sociologiei srilankeze. Atunci când examinăm contribuțiile făcute de sociologii mai vechi din Sri Lanka, se pare că o mare parte a atenției s-a îndreptat asupra schimbării fenomenelor sociale din Sri Lanka, cum ar fi casta și clasa, relațiile agrare, sistemul politic, relațiile de gen, religia și cultura, precum și migrația și rețelele familiale. O schimbare clară a concentrării către problemele sociale emergente și predominante care au un impact serios asupra individului, societății și a diferitelor grupuri sociale, poate fi observată în ultimii ani. În ultimele cinci decenii, această sociologie a problemelor sociale pare să se fi stabilit ca o „sociologie srilankeză” atât în mediul academic, cât și în rândul cititorilor de masă.

> O „sociologie a problemelor sociale”

O mare parte din lucrările care se încadrează în această „sociologie a problemelor sociale” pare să fi urmat tradiția sociologică introdusă în sociologia americană timpurie, de exemplu, W.F. Whyte *Street Corner Society* (1943), sau *The Gang* de Frederic Thrasher (1927), sau Florian Znaniecki și W.I. Thomas *The Polish Peasant in Europe and America* (1918), toate acestea contribuind imens la dezvoltarea unui discurs teoretic pe bază locală a problemelor micro-sociale, mai degrabă decât sociologia teoretică europeană sau sociologia americană

>>

„În ultimele cinci decenii, această sociologie a problemelor sociale pare să se fi stabilit ca o «sociologie srilankeză» atât în mediul academic, cât și în rândul cititorilor de masă”

de la mijlocul secolului al XX-lea, cu puternice baze filosofice. O mare parte a activității sociologice publicate astăzi în Sri Lanka se bazează pe date colectate prin intermediul unor lucrări de teren extinse, atât la nivel calitativ, cât și cantitativ, concentrându-se pe o varietate de probleme sociale care au apărut în societatea din Sri Lanka astăzi; cu toate acestea, deși nu este complet lipsit de o bază teoretică, îi lipsește adesea rigoarea teoretică și robustețea conceptuală așteptată de la munca științifică. Această situație a condus la producerea unui corp imens de literatură sociologică care aproape că reprezintă un stil de „sociologie jurnalistică”. Cu toate acestea, este important să adăugăm că popularitatea unor astfel de studii în rândul publicului larg, mai ales că nu încurcă cititorul în dezbateri teoretice serioase, nu poate fi subevaluată pentru a atrage o atenție publică mai largă pentru munca sociologică.

Majoritatea universităților din Sri Lanka sunt astăzi angajate în predarea sociologiei; cu toate acestea, o variație notabilă predomină atât la nivelul predării, cât și al materiei abordate. Consecințele proceselor sociale, inclusiv schimbarea din 1956 a politicii lingvistice de stat (care a făcut ca limba populației majoritare, sinhala, singura limbă de stat, să nu recunoască tamila, limba populațiilor minoritare și engleza, singura limbă folosită în țară), exodul acut de creiere care a urmat și schimbarea mediului de predare în sistemul școlar din limbile engleză în limbile vernaculare, creând o nouă generație lipsită de oportunitatea de a învăța o limbă internațională și de a accesa cunoștințe globale, sunt încă vizibile în producția de teorii sociologice. Cu toate acestea, având în vedere enormele schimbări sistemice și structurale pe care le experimentează societatea și numeroasele strategii adoptate de oameni pentru a face față acestor realități de zi cu zi, diversitatea în corpul emergent al lucrării sociologice este cu siguranță inspiratoare.

Totuși, întrebarea este: „Poate fi un astfel de volum de lucrări care abordează *sociologia vieții de zi cu zi*, sociologie?” Max Weber în *Știința ca vocație* (engl. *Science as a Vocation*) (1919) scrie: „În zilele noastre, în cercurile tinereții există o noțiune larg răspândită că știința a devenit [...] un calcul care implică doar intelectul rece și nu inima și sufletul cuiva”. Sociologia nu se referă doar la a vedea, a interpreta și a comenta, ci și la „idei” care apar pe baza „muncii grele”. Această muncă grea ar fi cu siguranță facilitată de cunoștințele fondate de predecesorii noștri. Lipsa unei astfel de rigori teoretice, care este, de asemenea, o consecință a altor factori, inclusiv abilitatea lingvistică, disponibilitatea resurselor și angajamentul față de învățarea profundă a unei științe reale, poate ascunde diferența dintre sociologia cotidiană și jurnalismul cotidian. Ar trebui să fie efortul sincronizat al sociologilor din Sri Lanka pentru a salva disciplina sociologiei de mediocritatea profundă, cât mai este timp. ■

Adresă de corespondență:
Subhangi M.K. Herath <subhangi@soc.cmb.ac.lk>

> Reflectând asupra păcii, conflictului și a violenței

de **Kalinga Tudor Silva**, Universitatea din Peradeniya, Sri Lanka

Civili tamili relocați deplasându-se de pe teritoriul LTTE pe teritoriul deținut de forțele armate din Sri Lanka, în ultima fază a războiului din 2009.

Sociologia din Sri Lanka a început cu abordări etnografice și istorice pentru a înțelege o societate stabilă și în mare măsură pașnică de către cercetătorii locali și internaționali în anii 1960. Aceste studii au încercat să descopere principiile care stau la baza modelării instituțiilor durabile precum rudenia, deținerea pământului, religia și casta. Aproape luați prin surprindere și nepregătiți să se lupte cu realitățile emergente, acești cercetători s-au confruntat cu diverse forme de conflicte sociale violente în deceniile care au urmat. Acest eseu examinează natura conflictelor violente din Sri Lanka din anii 1970, modul în care cercetătorii le-au abordat din diverse puncte de vedere, provocările întâmpinate și ce lecții putem trage din aceste studii pentru facilitarea păcii.

> Violență acută și cronică

Violența care a izbucnit în Sri Lanka încă din anii 1970 a luat multe forme. Acestea au variat de la răscoale politice anti-stat organizate de Janatha Vimunkthi Peramuna (JVP), Frontul de Eliberare a Poporului, o mișcare rebelă de tineret în stil marxist din sudul Sri Lankăi, producând o represiune de stat fără precedent în 1971 și în perioada 1987-1989; Tigrii de Eliberare din Tamil Eelam (LTTE), o mișcare separatistă etno-naționalistă armată în rândul tamililor din nordul Sri Lankăi, care la rândul său a produs un război prelungit din 1983 până în 2009, cauzând încălcări grave ale drepturilor omului de ambele părți; un focar brutal de revolte etnice de către mulțimile sinhala împotriva civililor tamili în iulie 1983; și orgia violenței de către presupușii teroriști islamiști care au vizat turiștii și creștinii pe 21 aprilie în duminica Paștelui din 2019. Pe măsură ce violența s-a înrădăcinat, aceasta a luat forme cronice și acute în mâinile agenților de aplicare a legii, precum și ai oponenților lor. Toate aceste conflicte au reprezentat amenințări serioase la adresa securității naționale. Au existat de asemenea episoade regulate de violență post-electorală la fiecare alegere națională succesivă, începând cu anii 1970, de obicei vizând învinșii. În cuvintele lui Jonathan Spencer, „violența din Sri Lanka este adesea o intensificare a politicii normale, mai degrabă decât o abatere totală de la politica de zi cu zi ca atare."

Cea mai mare parte a acestei violențe a fost determinată de identitate și alimentată de o minte progresivă, unilaterală, ancorată într-o identitate monolitică, fie ea etnică, religioasă, de clasă ori de castă. Conflictele de identitate au cerut analize sociologice nu numai pentru că au avut o oarecare continuitate cu subiectul lor în era anterioară, ci și pentru că nu au fost supuse analizei strict economice sau politice urmate de disciplinele conexe. Politica naționalistă care a condus statul post-independent din Sri Lanka, a fost din ce în ce mai însușită de elita sinhala-budistă în numele unei majorități etno-religioase care cuprinde peste 70% din populație. Contra-mobilizările minorităților tamile și musulmane au cerut o înțelegere a interacțiunii dinamice dintre identitate, interese și mobilizări colective, într-un cadru post colonial cu diverse ancorări etno-naționaliste.

> Subminarea întreprinderii sociologice

Aceste evoluții au reprezentat, de asemenea, provocări serioase pentru sociologie și antropologie, în special. De exemplu, ideologia dominantă

>>

sinhala-budistă a încercat să suprime orice angajament critic din interior. Astfel, *Buddhism Betrayed?* (1992) de S.J. Tambiah a ridicat paradoxul budismului, o doctrină strict non-violentă, fiind instrumentat pentru a provoca violența împotriva tamililor. Cartea a fost interzisă în Sri Lanka și o serie de piese de propagandă care o contracarează în sinhala au fost produse de către erudiții naționaliști sinhalași, care nu doar că l-au atacat pe autorul său, un antropolog din Sri Lanka recunoscut la nivel internațional, din mediul protestant Tamil, ci și disciplina în sine. Această mentalitate a oferit, de asemenea, contextul pentru o întreagă generație de sociologi din Sri Lanka, inclusiv Gananath Obeyesekere, H.L. Seneviratne, Kitsiri Malalgoda, Valentine Daniel și Chandra Jayawardena, pentru a migra în străinătate și a-și continua cercetările critice asupra Sri Lankăi din afara țării. Doar o mână de sociologi, condusă de Newton Gunasinghe, a optat pentru continuarea luptei din interior. Adesea, poziționarea cercetătorului a intrat în conflict cu naționalismul hegemonic care atacă orice contestații din interior, ori din exterior. În mod similar, LTTE a reacționat violent împotriva oricărei disidențe din partea intelectualilor tamili, promovându-i ca fiind trădători ai luptei tamile. Astfel, dinamica conflictului a subminat întreprinderea sociologică însăși, făcând dificilă, dacă nu chiar imposibilă, analiza obiectivă detașată.

Pe măsură ce războiul a progresat, violența a devenit mai înrădăcinată, implicând secțiuni ale forțelor de securitate, miliția civilă, bande înarmate și traficanți de droguri care lucrează în coluziune sau conflict între ei, în funcție de context. Războiul s-a încheiat în cele din urmă în 2009, dar violența a continuat sub forma unui val de ostilități anti-musulmane instigate de călugări budiști militanți din 2012 până în 2020, atacurile devastatoare din duminica Paștelui de către suspectatele grupuri islamiste din 21 aprilie 2019 și contraatacurile din 13 mai ce au vizat musulmani nevinovați în anumite zone. În afară de violența fizică, au existat și distrugeri ale proprietăților, intimidare, amenințări, constrângeri, campanii de instigare la ură prin mass-media/ mijloace electronice și rutinizarea practicilor discriminatorii atât de către agențiile de stat, cât și de către civili. După cum au subliniat mai mulți cercetători, treptat s-a instalat o cultură a impunității.

> Daunele politicilor majoritare

Un exemplu este chiar politica de stat referitoare la limba oficială. Politica exclusiv sinhala promulgată de pro-sinhala Mahajana Eksath Peramuna (Frontul Popular al Uniunii) ales cu sprijin popular masiv în 1956, a încercat să depășească dezavantajele omului comun față de clasa privilegiată de limbă engleză care a condus țara din epoca colonială încoace. Politica lingvistică oficială i-a îndepărtat pe tamili de statul din Sri Lanka, limitându-și de asemenea, capacitatea de a intra în râvnitul loc de muncă din sectorul de stat. Tendința majoritară a statului nu a reușit să-i facă pe cei din elita din Sri Lanka să-și dea seama că acest lucru ar marginaliza inevitabil vorbitorii de Tamil. Sociologia a apărut ca subiect în Sri Lanka la acea vreme, iar cercetările privind politica lingvistică au fost în mare parte efectuate de către erudiții naționaliști sinhalași care au susținut politicile oficiale. Dezavantajul acestei politici a devenit câțiva ani mai târziu evident, iar o abordare mai concesionară a utilizării tamilului s-a dezvoltat în interiorul statului. Cu toate acestea, până atunci pagubele fuseseră deja provocate.

Politicile de stat în educație, colonizare și dezvoltare au urmat același model precum în limbile oficiale. Ele au fost concepute în mod clar pentru a beneficia majoritatea sinhala împreună cu partidele politice populare sinhala angajate într-un proces competitiv de supralicitare spre răsfățul comunității majoritare. Dinamica structurală și culturală a funcționat adesea la unison pentru a produce legitimitatea spiralei violenței care cuprinde națiunea insulară.

În ceea ce privește implicațiile pentru consolidarea păcii, este puțin probabil ca orice intervenție ad hoc să aibă succes. Acest lucru se datorează faptului că o anumită arhitectură politică s-a dezvoltat în Sri Lanka post-independentă, cu mecanisme încorporate pentru a sabota orice manipulare a prejudecăților înrădăcinate. În timp ce micile schimbări pot produce uneori schimbări catalitice, suntem într-o situație în care orice concesie acordată minorităților va fi întreruptă. Aceasta este principala provocare pentru sociologia srilankeză aici și acum. ■

Adresă de corespondență:
Kalinga Tudor Silva <kalingatudorsilva@gmail.com>

> Analiza violenței: formarea statului din Sri Lanka

de **Farzana Haniffa**, Universitatea din Colombo, Sri Lanka

Iulie 1983 a devenit acum o dată de referință în Sri Lanka, pe care mulți o privesc în urmă ca fiind un semn al începutului conflictului etnic. Este văzută ca punctul care exemplifică defalcarea relațiilor dintre un guvern de sud majoritar sinhala și tamilii din Sri Lanka, și începutul migrației externe și a diasporei tamile. Este, de asemenea, punctul în care, după cum a discutat și Pradeep Jeganathan, disciplina antropologiei începe să se intereseze de înțelegerea „violenței".

Au existat mai multe publicații imediat după violențele din 1983. Volumul *Sri Lanka in Change and Crisis* din 1984 al lui James Manor a cunoscut contribuțiile unui grup mare de antropologi, dintre care mulți se aflau în Sri Lanka în acea lună de iulie. Gananath Obeyesekere, Jonathan Spencer, Elizabeth Nissan și Roderick Stirrat au contribuit cu mini-eseuri în volum, discutând despre puncte importante. A urmat ulterior Stanley Tambiah, apoi Bruce Kapferer și, mult mai târziu, Valentine Daniel și Pradeep Jeganathan.

> Fundalul anului 1983

Partidul Național Unit (UNP) a fost la putere din 1977, iar liberalizarea economică a fost introdusă în țară în 1978. Autoritarismul regimului UNP a fost evident imediat după alegerile din 1977 (când violența anti-tamilă post-electorală a fost permisă să continue fără întrerupere timp de aproape o lună). Această tendință a crescut și a culminat cu un an înainte de revoltele de la Referendumul din 1982 care permiteau guvernului aflat în funcție – votat cu o majoritate de două treimi – să rămână la putere pentru un mandat suplimentar fără alegeri. Opoziția la referendum a fost semnificativă și a fost tratată destul de dur de către UNP, mobilizân părți mari ale sindicatului său, Jathika Sevaka Sangamaya (JSS). JSS însuși fusese creat pentru a submina baza de sprijin a partidelor de stânga în cadrul mișcării sindicale, însă ideologia sa nu era una a socialismului, ci a naționalismului. Amenințarea și terorizarea de către UNP a tuturor celor din opoziție, inclusiv a sistemului judiciar, este documentată de Stanley Tambiah (1986) și Gananath Obeyesekere (1984), ca fundal al violențelor din 1983.

> Analize antropologice ale violenței

1983 a generat, de asemenea, un set ușor diferit de scrieri în țară. Jani De Silva a documentat modul în care producția de cunoaștere de după 1983 a avut ca rezultat volumele importante *Ethnicity and Social Change in Sri Lanka* (1984) și *Facets of Ethnicity in Sri Lanka* (1987). Primul a încercat să demonteze mitul superiorității etnice (sinhala), iar cel din urmă a criticat atât naționalismul sinhala și tamil, cât și trăsăturile structurale care le-au permis pe ambele. Criticile din științele sociale au fost un răspuns la „revoltă", cu speranța că vor influența discursul și politica.

Antropologii păreau de asemenea să dorească să găsească o explicație „culturală" mai substanțială pentru amploarea și brutalitatea violenței, care nu a fost explicată în mod satisfăcător prin simpla descriere a creării condițiilor politice și economice ale evenimentului violent.

Savanții au căutat modalități de a explica furia și violența gloatelor (în principal) sinhaleze pe care un antropolog le-a caracterizat drept „oameni altfel pașnici". Prin urmare, avem analize precum cea a lui Bruce Kapferer și într-o măsură cea a lui Jonathan Spencer (deși Spencer nu este de acord cu caracterizarea lui Kapferer). Acestea încearcă să vadă elementele unei conștiințe colective sinhala ca oferind un cadru explicativ pentru natura violenței comise în spațiul creat de excesele politice ale UNP. Kapferer a descris violența drept demonică și a susținut că o explicație a violenței a fost ontologia particulară a conștiinței sinhala, care era similară cu cea care a apărut în lumea demonică a exorcismului. Într-o analiză complicată care a păstrat contextul în care a avut loc violența, precum și a antagonismelor de clasă mobilizate spre perpetuarea violenței, Kapferer a comparat violența însăși cu un exorcism. Spencer a văzut-o ușor diferit, ca pe o extensie a modului în care politica a permis elibe-rarea de decorul extraordinar care se cerea vieții sociale de zi cu zi în rândul sinhalilor. Spencer a argumentat în continuare că atacurile s-au datorat faptului că Tigrii de Eliberare din Tamil Eelam (LTTE) „câștigă" în nord, iar aceștia se îndepărtau „de scenariul" din poveștile spuse de cronica templului *Mahavamsa*. *Mahavamsa*, un text de bază pentru conștiința sinhala în ceea ce privește tamilii, precum și pentru scrierea istoriei sinhala, a descris în mod consecvent regii sinhalați ca fiind invadatori „tamili" criminali.

Valentine Daniel vede abordările sinhala și tamil în trecut ca fiind pertinente pentru înțelegerea ferocității violenței. Daniel susține că una dintre condițiile structurale ale violenței poate fi găsită în discordanța care decurge

>>

din diferitele dispoziții ale celor două seturi de popoare față de trecut. Unul pe care îl numește „epistemic", iar pe celălalt „ontic". Daniel concluzionează cu o înțelegere puternică și încă convingătoare, că refuzul sau eșecul recunoașterii modului celorlalți de a fi încorporați în aceste două orientări către sine, anxietățile și „îndoiala radicală" cu privire la propria identitate cauzate ca urmare a acestei lipse de recunoaștere, pot fi înțelese ca fiind conducătoare de violență.

> O politică a antagonismelor cultivate

Atât Daniel, cât și Kapferer au fost criticați pentru cadrele lor „culturaliste" și fundamentale, mulți cerând o analiză mai bine dezagregată a identității făptașilor și a modului în care au fost organizați. Totuși, ceea ce este important de menționat, a fost că acest mod de a gândi și de a scrie despre 1983, a fost în sine un mod de a înțelege politica srilankeză a vremii ca fiind influențată în mod esențial de antagonismele naționalismului tamil și sinhala. O astfel de analiză a împiedicat înțelegerea caracteristicilor structurale care păreau să faciliteze crearea și menținerea unor astfel de relații agonistice și diadice în scopul politicii.

Productivitatea acestei linii de anchetă asupra violenței a fost epuizată odată cu violența extraordinară a războiului. Ca rezultat, ceea ce acești antropologi au văzut – animozități cultivate luând sensul și statutul vrăjmașilor primordiali – nu a fost împins mai departe, eventual împiedicând o mai bună înțelegere a unui sistem politic care necesită afirmarea antagonismelor. Astăzi suntem la aproximativ un deceniu de cultivare a unui alt set de antagonisme – între sinhalezi și musulmani - și am experimentat deja un atac de o magnitudine îngrozitoare de către militanții islamici. În prezent, nu suntem în măsură să înțelegem aceste evoluții decât prin cadrul terorismului internațional. Poate este oportun să revizuim producția de cunoaștere referitoare la anul 1983 ca pe o modalitate de a învăța din acea experiență, de cultivare a relațiilor dușmănoase. ■

Adresă de corespondență: Farzana Haniffa
<ffhaniffa@gmail.com>

> Granițe neclare: Antropologia și sociologia din Sri Lanka

de **Premakumara de Silva**, Universitatea din Colombo, Sri Lanka și membru în comisia de cercetare ISA pentru Sociologia religiei (RC22)

Sri Lanka are o lungă tradiție de cercetare sociologică și antropologică, tradiție evidențiată prin munca extinsă realizată atât de sociologii și antropologii străini, cât și de cei din Sri Lanka, cu privire la aspectele societății și culturii srilankeze. Contribuția lor remarcabilă la această tradiție este evidențiată de studiile bibliografice utile ale lui Ian Goonetileke (1979) și cercetările de teren publicate de Liz Nissan (1987), Bruce Kapferer (1990), Michael Roberts (1997), Tudor Silva (1990, 2000), Susantha Goonatilake (2001), Sasanka Perera (2005, 2014), Siri Hettige (2010) și Siri Gamage (2014). Cu toate acestea, în scurtul eseu de față, mă concentrez asupra legăturilor dintre sociologia și antropologia din Sri Lanka. În acest material sunt evidențiate anumite domenii în care antropologii și sociologii au făcut cercetări.

> Suprapunerea antropologie/sociologie

Au trecut peste 60 de ani de când antropologia și sociologia au fost introduse ca domenii de studiu la universitățile din Sri Lanka. Nu există nicio îndoială că sociologia este unul dintre cele mai populare subiecte în rândul studenților universitari de astăzi. O caracteristică remarcabilă a sociologiei din Sri Lanka este că nu se menține o diviziune clară între antropologie și sociologie. Academicii instruiți acasă sau peste hotare în tradițiile antropologice și sociologice lucrează adesea în departamentele de sociologie din universitățile din Sri Lanka. La fel ca mulți alți sociologi din Sri Lanka, eu însumi am fost instruit în ambele tradiții. Cealaltă caracteristică remarcabilă este că majoritatea sociologilor și a antropologilor din Sri Lanka și-au concentrat eforturile de cercetare în Sri Lanka, puțini făcând cercetări în altă parte. Lucrarea lui S. J. Tambiah despre Thailanda (budism), Chandra Jayawardena despre Guineea și Fiji (muncitori pe plantații), și cea a lui Arjun Gunaratne despre Nepal (rudenie), sunt excepții notabile. În ceea ce privește conținutul materiei, este dificil să-i separi, deoarece aproape toate departamentele de sociologie din universitățile din Sri Lanka și-au dezvoltat conținutul cursurilor de nivel universitar și postuniversitar cu un amestec din ambele discipline, ignorând adesea limitele care separă sociologia și antropologia. Studenții primesc în cele din urmă certificatele de studii sub eticheta de sociologie. Cu toate acestea, unii susțin că în prezent, ceea ce este predat și produs în numele antropologiei și sociologiei, nu este comparabil cu standardele internaționale.

> O prezentare istorică

Din punct de vedere istoric, interesul antropologic și sociologic pentru cultura și societatea din Sri Lanka a început să crească de-a lungul a două perioade istorice diferite: antropologia a apărut în perioada colonială, în timp ce sociologia a înflorit în perioada post-colonială. În timp ce antropologia a fost foarte legată de stăpânirea colonială, sociologia a evoluat inițial sub îndrumarea unei intervenții științifice americane, în mare parte datorită numirii lui Bryce Ryan ca primul profesor de sociologie la Universitatea din Ceylon, la începutul anilor 1950. Originea tradiției de cerce-tare antropologică din Sri Lanka poate fi urmărită până cel puțin în perioada colonială britanică. Lucrarea etnografică a lui Seligman asupra comunității aborigenilor Vadda din 1911 poate fi considerată drept începutul acestei tradiții. În timpul primului și celui de-al Doilea Război Mondial, Sri Lanka a rămas în urmă în ceea ce privește cercetările antropologice. La scurt timp după independența Sri Lankăi, în 1949, a fost introdusă predarea

>>

sociologiei ca disciplină. Până în 1959 a fost introdus primul program complet. La mijlocul anilor 1950, au existat numeroase texte de mare valoare etnografică/ sociologică produse de cercetătorii din Sri Lanka și de cei străini. La acest aspect, au contribuit și lucrările sociologice și antropologice ulterioare ale unor cercetători precum Bryce Ryan (1953), Ralph Peiris (1956), Edmond Leach (1960, 1961), Gananath Obeyesekere (1966), Nur Yalman (1967), Kitsiri Malalgoda (1976), HL Seneviratne (1978) și Bruce Kapferer (1983). O mare parte din antropologia/ sociologia din Sri Lanka post-independentă, nu a abordat în mod direct problemele noului „stat-națiune" național, ci s-a concentrat mai degrabă pe probleme precum casta, rudenia, proprietatea pământului și religia populară.

Antropologii „străini" care au efectuat o mare parte din cercetările lor asupra Sri Lankăi au provenit în principal de la universități britanice, americane și australiene. Au existat mai multe contribuții remarcabile ale antropologilor străini la studiul culturii, societății și a politicii din Sri Lanka. Cu toate acestea, munca lor antropologică a fost puternic influențată de munca celor mai de seamă antropologi pe care Sri Lanka i-a avut, Gananath Obeyesekere și S. J. Tambiah. Ambii au devenit cunoscuți pe parcursul carierei lor academice în universitățile nord-americane de top. Tradiția antropologică/ sociologică locală a fost construită în principal pe activitatea acestor antropologi, deși multe cercetări ulterioare efectuate atât de cercetători străini și locali, cât și de cercetători de origine srilankeză cu sediul în alte țări, au adus contribuții semnificative la explorarea până acum neglijată și emergentă a problemelor sociale și culturale din Sri Lanka.

> Schimbarea preocupărilor de cercetare

De la începutul anilor 1980, mixul sociologie/ antropologie din Sri Lanka și-a îndreptat atenția asupra studierii violenței de grup în societatea din Sri Lanka – violență intracorporală care implică comunități etno-religioase, precum și grupuri defavorizate din societate, cum ar fi tinerii marginalizați. Generațiile de sociologi și antropologi post-independență care au adus contribuții semnificative în acest domeniu, i-au inclus pe Newton Gunasinghe, Siri Hettige și Tudor Silva, care tocmai se întorseseră în urma studiilor de doctorat de la universitățile străine și au început să exploreze noi domenii de cercetare, cum ar fi inegalitatea din Sri Lanka rurală, sănătatea publică, identitatea și violența tinerilor. Trebuie menționat faptul că munca de cercetare a celor de mai sus și a altor cercetători din ultimii ani a fost influențată de cunoștințele teoretice și metodologice ale tradițiilor antropologice și sociologice.

În acest scurt eseu s-a făcut o încercare de a oferi o relatare a dezvoltării antropologiei și sociologiei ca domenii de studiu, cercetare și predare în universitățile din Sri Lanka, de la înființarea primului departament de sociologie în 1949 și până în vremuri mai recente. Astăzi, 11 din 15 universități din țară oferă cel puțin cursuri universitare în aceste domenii. Coexistența tradițiilor antropologice și sociologice în cursurile de predare, cercetare și publicații este evidentă în diferite etape ale sistemului universitar. Ceea ce este demn de remarcat, este diversitatea considerabilă dintre instituțiile academice în ceea ce privește calitatea predării, cercetării și a publicațiilor, cât și legătura academicienilor cu tradițiile îndelungate atât în antropologie, cât și în sociologie. În acest context, munca academicienilor din aceste domenii se va confrunta cu multe provocări în Sri Lanka în vederea menținerii unui set de standarde comune în predare, cercetare și diseminare, într-un mediu local și global complex și dinamic. ■

Adresă de corespondență: Premakumara de Silva
<prema@soc.cmb.ac.lk>

> Globalizare și dependență:

problema deșeurilor plastice în China

de **Pinar Temocin**, Universitatea Hiroshima, Japonia

Deșeuri de plastic în Filipine. Credit: Adam Cohn/flickr.com. Unele drepturi sunt rezervate.

Globalizarea poate fi privită ca fiind un proces integral în care transformarea are loc în sferele sociale, culturale și economice ale societății. Afectează atât regiunile și națiunile dezvoltate, cât și pe cele în curs de dezvoltare, de la nivel micro până la nivel macro. Globalizarea a adus schimbări semnificative, impunând vieții noastre diverse provocări. Mediul a fost, de asemenea, afectat de acesta din cauza noilor forme de guvernanță economică.

O concentrare asupra realităților lumii sub globalizare ne permite să asistăm la natura încorporată a dominanței. Conceptul de dependență ca parte a procesului de globalizare (sau ordinea mondială globalizată), scoate în evidență sistemul internațional care se bazează pe compromisul dintre țările „de bază", vitale din punct de vedere economic (așa-numitele națiuni dezvoltate) și țările „periferice" sărace (numite țări în curs de dezvoltare). În ciclul ecologic vedem o corelație între dependență și exploatarea resurselor. Acest lucru a generat o relație neliniară în care țările în curs de dezvoltare par dependente de cele dezvoltate în comerțul cu deșeuri (deși ar fi trebuit ca relația să fie inversă). Acest lucru ar putea fi privit ca o consecință a globalizării.

Globalizarea a ajutat Sudul și Nordul Global să fie mai conectați, prin legături economice sporite. Cu toate

>>

acestea, relația a devenit mai complexă ca oricând, luând în considerare traiectoriile sale duale. În acest sens, o privire mai atentă asupra ierarhiei deșeurilor (în special problema deșeurilor de plastic în ciclul sărăciei din China) ar fi un exemplu ideal pentru a arăta cum funcționează în realitate această relație dezechilibrată.

> Problema deșeurilor de plastic din China

Comerțul cu deșeuri din plastic din China (considerat de unii „criză") este una dintre cele mai bune ilustrații a modului în care funcționează dependența în noul sistem mondial. China este cel mai mare importator și procesator mondial de deșeuri din plastic (ca destinație de top pentru gunoiul reciclabil) din industria globală a deșeurilor, reprezentând 56% din piața mondială.

Interdependența țărilor poate avea efecte structurale problematice. Țările exportatoare de deșeuri scapă de consecințele „dependenței lor de deșeuri" prin alternative ieftine și abordări care se concentrează mai degrabă pe eliminarea la vedere, decât pe reciclare. Inutil să spun că aceste țări profită de acest status quo al situației deșeurilor, în timp ce se bucură de condiții de mediu mai bune. Țările importatoare de deșeuri (de exemplu, Malaezia, Vietnam, Thailanda, Indonezia și altele) suferă din cauza condițiilor nocive pentru sănătate, exploatarea forței de muncă, poluarea mediului și altele. Și mai rău, țările importatoare par să nu poată forma un mecanism solid de reglementare sau control pentru a restricționa importurile de deșeuri din cauza presupuselor lor beneficii economice. Deși comerțul cu deșeuri ar putea fi văzut ca o oportunitate economică pentru țările în curs de dezvoltare, există o lipsă de armonie între oportunitate și realitatea toxică. China, ca națiune în curs de dezvoltare, poate fi privită ca un „cobai" pentru această dizarmonie care afectează în mod particular propriul mediu și sănătatea publică a populației sale prin toxicitate crescută (prin urmare, încălcând dreptul de a trăi într-un mediu sănătos, curat și sigur). În plus, afectează și drepturile lucrătorilor care separă deșeurile de plastic provenite din țările străine în condiții de lucru atât de proaste.

Prin exportul de deșeuri, oamenii din țările dezvoltate și industriale (cum ar fi SUA, Japonia, Australia etc.) se bucură de un mediu mai curat și mai protejat, de un mod de viață mai sănătos, în timp ce lucrătorii chinezi (care se luptă cu poluarea de plastic) și copiii (care nu frecventează școala din cauza muncii lor în sectorul reciclării plasticului), suferă din cauza faptului că sunt parte din această industrie a deșeurilor. Fluxul de materiale aruncate din țările dezvoltate în lumea în curs de dezvoltare pentru a fi procesat din vedere (în loc să dezvolte industriile și politicile de reciclare interne), a dus în ultimul timp la faptul că țările sărace sunt cele care se confruntă cu o criză socio-ecologică din cauza interesului propriu și a exportului deșeurilor din țările industrializate.

> Concluzie

Deși problema Chinei cu privire la reciclarea deșeurilor din plastic pare să fi fost redusă la tăcere sau ascunsă de creșterea economică a țării în ultimii ani, ea poate fi considerată o problemă de globalizare ori de inegalitate globală, putându-se asista astfel la hegemonia continuă în ceea ce privește sortarea și gestionarea reciclării deșeurilor. În loc să contribuie la dezvoltarea în țările importatoare, comerțul global cu deșeuri, cu impactul său inegal, creează o „luptă de reciclare" sau o „luptă de plastic" cauzată de gunoiul națiunilor bogate din China (și a altor țări din Asia de Sud-Est). În plus, reflectă realitatea economică și a deșeurilor în care controlul Nordului Global asupra țărilor în curs de dezvoltare a dus la un blocaj care nu permite Sudului să facă progrese pe propria cale către o ordine mondială mai echitabilă. ■

Adresă de corespondență: Pinar Temocin <pnrtemocin@hotmail.com>